

De secreta seu canone misse.

Quod acclamatum preconium sequitur secretum silentium. in quo et misse canon deuote dicitur et sacrum misterium pagit. quod fit per solum sacerdotem. qm scdm Math. xpus solus orauit. Et scdm quosda hic incipit missa quonia cetera sunt de solemnitate. Canon autem misse et oblatio. vt dictum est i titulo. de pfatione. et actio et canon. et sacrificium et secreta vocantur. Actio dicitur propter sacra misteria que in eo aguntur. et quia tunc cum deo agitur causa nostra. vt dictum est in prohemio huius partis. Unde quia in ca. illo. Communicantes. et. et illo. Hanc igitur oblationem. certis diebus ultra ordinaria canonis seu actionis verba quedam adduntur et dicuntur. ideo in missalibus in varijs locis super illas additones. scribitur talis titulus seu rubrica. Infra actionem eo qd ille infra seu qd si in medio ipsius actionis siue canonis dici debet Canon vero dicitur quod regulis patrum compositum est. a sanctis enim patribus aliqua verba mystica sunt ibi instituta. Canon autem grece dicitur regula latine. Dicitur etiam canon quia regulariter xpus verus sacerdos in eo reperitur seu qd p huc regulariter fit consecratio sacramenti. Sacrificium autem dicitur a sua parte digni oratione de quo dictum est sub ti. de oblatione. Secreta dicitur quasi nobis occulta. quia humana ratio nequaquam tantum plenarie misterium capere potest. Ad quod significandum merito secreta voce celebratur. Ad hoc etiam significandum sacerdos secretum intrans quasi velatur quibusdam cortinis. que sunt in lateribus altaris. put infra dicitur in quarta particula canonis. super verbo. Hanc igitur. Dicitur etiam secreta. quia secreta et sub silentio dicitur. Xps enim ad consecrationem corporis sui venturus secreta et solus orabat. ab hora cene vsqz dum suspensus est in cruce quas orationes secreta significat. priscis qz temporibus antiqui patres sub silentio sacrificabant et communicabant. quod etiam in sabbato sancto obseruamus. Preterea vt iohannes euangelista describit. Postquam xpus honorifice fuit receptus et magnificatus a turbis cum palmis et laudibus. abiit et abscondit se non vtqz trepidantis formidine sed dispensationis officio. quia nondum venerat hora eius. qui postquam aduenit spontaneus ad passionem accessit. Illud ergo xpi latibulum hoc secretum silentium reperit. in quo sola diriguntur ad dominum intenta deuotio. Tunc enim sacerdos intrare debet ad cubiculum cordis et hostio sensuum corporis clauso. deum patres orare. qui ex auditor est clamoris cordis non uocis. Vn anna typum gerens ecclesie. non petitione clamosa. sed tacita deuotione quod petiuit impetrauit. De qua in li. ii. legitur. qd loquebatur in corde suo et labia eius tantum mouebantur. sed vox penitus non audiebatur. Vn et moysi dominus inquit. Quibus clamas ab me. cum tamen ipse taceret. Propheta

etiam dicit. Dicitur in cordibus vestris et in cubilibus vestris conpugimini. Potest tamen dici qd prima secretella representat tempus illud quod xpus venit iherosolimam ad diem festum non manifeste. hanc autem secreta tempus illud quod receptus fuit in iherusalem cum ympnis et ramis. Et sexta feria sequenti crucifixus fuit. Preterea vero illud quod xpus in cenaculo ympnum reulit. Et illo dicto exierunt in montem oliueti. sursum corda ascensionem. Secundo ideo secreta in silentio dicitur. ne sacerdos clamando hijs que agunt minus intedat. Tercio ne vox sacerdotis nimio clamore deficiat. Quarto ne sacrosancta verba vislescant. Fertur etiam qd cum antiquitus publice et alta voce canon diceretur. omnes pene p rsum illum sciebant et in plateis et in vicis decantabant. Unde cum quidam pastores illum in agro cantarent et panem super lapidem posuissent ab verborum ipsorum prolationem. panis in carne conuersus est. Ipsi tamen diuino iudicio missa percussi sunt. propter quod sancti patres statuerunt verba ista sub silentio dici inibitentes sub anathemate. ne proferantur nisi a sacerdotibus super altare et i missa et cum vestibus sacris. quedam etiam orationes que ante prefationem sub silentio dicuntur secreta vocantur. De quo et de silentio sub titulo. d. inclinacione sacerdotis dictum est. Consecrans ergo mens. vt prefatum est ad id solum debet esse intenta. Nam eos qui adorant in spiritu et veritate adorare oportet. ne vero musce venientes perdat suauitate vnguenti. id est ne importune cogitationes tollant deuotionem orationis flatello spiritus abigantur. id est inspiratione gratie repellantur. quatenus auferat adueniens. et spiritus sanctus accedens perflet ozum. id est mentem fecundet vt aromata fluant. id est vt virtutes habundent. Ad quod etiam significandum estiuo tempore materiale flatellum dum secreta dicitur adhibetur. Hoc etiam ratione videlicet ne musce venientes perdat suauitatem vnguenti. dici potest qd canon dici debet expedite. non morose. et ne auditoribus tebum generetur. Unde in exo dicitur. Fac festinanter quod de ymolacione agni dictum est. Et probatur etiam ibi. et comedetis festinanter. sed nec nimis etiam festinanter. qd non debet sacrificium sine sale id est discretionem et deuotionem offerri. debet etiam in libro legi ne vllus error contingere possit. Porro sacerdos missam celebrans reperat ea que olim pontifex inter sancta sanctorum egit. et que xpus egit que ille pfigurauit. Siquidem ea que sunt a principio secreta vsqz in finem passionem domini sepulchram et resurrectionem dominicam reperant. Recolitur enim ibi memoria eorum que gesta sunt per ebdomodam ante pascalem a decima luna primi mensis quando iherus abijt iherosolimam vsqz ad septimamdecimam quando resurrexit a mortuis. propter quod in plerisque sacramentarijs inter prefationem et canonem ymago crucifixi depingit. vt non solum

intellectus littere. verum etiam aspectus pictu-
re memoriam dominice passionis inspiret. et for-
te diuina factum est prouidentia. i. cet humana non
sit industria procuratum. et ab ea litera canon in-
ciperet. scz a. t. que hebraice tha dicitur. que sui
forma signum et misterium crucis ostendit et ex-
primit dicente dno. per Ezechielem. Signa thau
in frontibus viroz dolentium et gemencium su-
per abhominatombus iherusalē. quonia per xpi
passionem hec omnia in cruce impleta sunt. et ef-
ficaciam habent. In quibusdam tamen codicib9
et maiestas patris et etiā imago depingitur cru-
cifixi. vt sacerdos quasi pntem videat quem in-
uocat et quem alloquitur. d. Te igit. et. Et pas-
sio que hic repntatur cordis oculis ingeratur.
Sacerdos autem osculatur pedes maiestatis ip-
sius. et se signat in fronte innuens. q. reuerentē
ad ministerium passionis accedit. quidam tamen
prius osculantur pedes maiestatis et postea cru-
cifixi. scdm seriem canonis. Alij econtra. quia p
filium peruenitur ad patrem. deinde dicens. Te
igitur. se inclinat. vt ibi dicitur. Secreta ergo
passionem repntat. passio incipit ibi. Vnde et me-
mores et. cruce fixio ibi. hostiaz puram. hostiam
sanctam. hostiam immaculatam. Oratio vero a
xpo in cruce incepta ibi. Supplices te ro. et. Cpi
seu sacerdotis inclinatio tunc facta ante altare
significat emissionem spiritus capite inclinato.
Elevatio vocis cū dicit. Nobis q. significat ex-
clamationem centurionis dicentis. Vere filius
tzi erat iste. Due cruces super corpus et calicem
facte docent xpm pro duob9 populis crucifixū.
Oblata in calice significat corpus xpi. vinum in
calice sanguinem eius. Subdiaconus a facie epi
incipientis pater noster significat mulieres ses-
pulto domo recedentes a monumento. Patena
significat femiarum corda in obsequio sepuleu-
re xpi latitudie caritatis patencia. prout sub ti-
de oblatione dictum est. De hijs per sua loca di-
ce. Traditur autē q. Gladius papa. quinquage-
simus primus a beato petro canonem principalē
ordinavit. Non em̄ secreta tota simul ab vno cō-
posita est. prout dicitur in tertia particula sup
verbo. Communicantes. Et licet aliqua verba sint
ab aliquibus quos tamen ignoramus addita. q.
in euangelij textu nō continentur. vt dicitur in
sexta particula sup verbo. Elevatis oculis. nul-
li tamen subter alere vel addere licet. nisi forte
quandocunq. eorum nomina pro quibus nomina
tam sacrificium offertur. sicut inferius in x. pe-
cula ostendit. Notandum vero est q. quidā sedēt
in canone missę significantes apostolos qui se-
debant tristes de necē domini in cenaculo. Alij
stant significantes moysen. qui extensis manib9
orabat. et aaron et hur illius manus sustētabāt
De quo sub ti. de oratione dictum est. Qui dā ve-
ro vt aliqui ex ministris. nec sedent nec stāt. sed
in vestibus sacris sūt facie inclinati. put dictū
est sub ti. de sanctus. et sub ti. qualiter sacerdos
et ministri ad altare debent stare.

Expositioni canonis hic vacare preui-
dimus. Verū tamen quicquid exponē-
do conamur exprimere vix nullius ap-
paret esse momenti. Deficit namq. lin-
gua. sermo disparet. superatur ingenium. expri-
mitur intellectus. pulsato tamen ad hostium. vt
amicus accomodet mihi tres panes. qui maxie
in hoc cōuiuio necessarij erunt vt vitz f. et. que
petit et accipit vitam. Sp. m. que querit et inuicē
viam. et caritatem que pulsat et aperit veritatē
Canon autem vntecim continet partes. Sec-
cunda incipit ibi. Memento domine. Tercia ibi.
Communicantes. Quarta ibi. Hanc igit. Quin-
ta ibi. Quam oblationem. Sexta ibi. Qui pridie
Septima ibi. Simili modo. Octaua ibi. Vnde et
memores. Nona ibi. Supplices te ro. Decima ibi
Memento. Vntecima ibi. Nobis quoq. Alij i-
cunt q. continet duodecim partes. Secunda ps
incipit ibi. In primis. Tercia ibi. Memento.
Quarta ibi. Communicantes. Quinta ibi. Hanc
igitur. Sexta ibi. Qui pridie. Septima ibi. Vnde
et memores. Octaua ibi. Supra que ppicio. No-
na ibi. Memento. Decima ibi. Nobis q. Vnde
cima ibi. Per quem hec omnia. Duo decima ibi.
Oremus preceptis sa. mo. Sed scdm alios sex
solum continet partes. Secunda incipit ibi. In pri-
mis. Tercia ibi. Communicantes. Quarta ibi.
Hanc igit. Quinta ibi. Supplices te ro. Sexta
ibi. Oremus preceptis. Sunt etiam qui dicunt
q. quinque tantum sunt partes. Vnde et qui quies
per xpm dominum nostrum concluditur. eo q.
quinquept tam domini passionem. oratio fidelū
exauditur. de hoc dictum est in fine ptemij hu-
ius partis. Incipit ergo canon et eius prima par-
ticula. Te igitur et exponitur ibi. Id est certe.
Sacerdos enim hoc dicens. alloquitur deum tā-
qm presentem. vel istud ergo coninuat pree-
tencia. quasi diceret. Tu es sanctus dominus i-
gitur clementissime pater. id est clarissima men-
te habundantissime. vel id est misericordissime.
vel id est mentem clarificās. Mens em̄ clarescit
cum deum ppiciū sentit. que verba dicendo sa-
cerdos se ante altare inclinat. significans q. pe-
trus inclinavit se dum prospexit in monumentū.
Rursus hec sacerdotis inclinatio in principio ca-
nonis humilitatem xpi ad passionem quobq. sa-
cerdos ipse cum reuerencia ad misterium crucis
accedit significat. Et in hijs verbis notatur. q.
sicut legalis sacerdos vultum versus ppiciato-
riū habebat. put dictum est in prohemio huius
partis. sic et noster ad dei clementiam cor debet
habere. et sicut pontifex intrabat in sanctasanto-
rum semel in anno. ferens sanguinē hirci aut vi-
tuli. sic et xpus per ppiciū sanguinē se nel intro-
iuit in sancta eterna redemēne inuenta. sic et mi-
nister ecclesie intrat cum sanguine in sanctasanto-
rorū. quociens in mente memoriam sanguinis
xpi gerens. Secrete inchoat misterium. qui non
solum mente sed etiā crucis signaculo. de quo iā
dicitur. xpi recitat passionem. Sequit. supplices

Io est humiles. vti accepta habeas. id est ut accipias. seu ut grata habeas. et hic osculatur altare in reuerentiam passionis. per hoc comparat se ostendens. Sane eadem die qua laudes a turbis xpo sunt acclamate vicz. x. lunaximi mensis quando sedz legem tipicus agnus in domos hebreorū inferebatur. Verus agnus ihesus xpus ingressus est iherosolimam. et multis insidijs q̄ rebatur ad mortem. traditus autem est a tribus scz a deo pro nobis. Unde apostolus. proprio filio suo non perperit deus. sed pro nobis tradidit illum. a iuda. Unde in Matheo. Quererebat iudas oportunitatem ut eum traderet. et a iudeis perlatio. Unde in Johāne. Gens tua et pontifices tui tradiderunt te mihi. Prima traditio fuit ex grā quia dilexit nos. et tradidit seipsum pro nobis. Secunda ex auaricia. quia constituerunt ei. xxx. argenteos. Tercia fuit ex inuidia. Sciebat enim pilatus q̄ per inuidiam tradidissent eum. Deus ergo tradidit ex do. Iudas pro munere. Iudeus in sacrificium illibatum. Ad quod designandum. sacerdos facit tres cruces super altare et calicem cum dicit. Hec dona. hec munera. hec sancta sacrificia illibata. quasi dicit. Offerimus tibi clementissimi pater. hec dona. hec munera. hec sancta sacrificia. commemorantes illam traditionem. quam deus fecit ex dono. iudas p̄ munere. iudeus in sacrificium illibatum. singuli tamen ad mortem. mortem autem crucis. Secundo etiam sunt tres cruces in reuerentiam eius qui est erinus deus. cuius potencia fit conuersio panis et vini. Tercio in figuram triplicis vniuersis. in acceptione saluationis. Quarto in memoriam trine crucifixionis. Prima fuit in voluntate persequentiū de qua Matheo. xxv. Collegerunt pontifices. et c. Secunda fuit in voce clamantium. de qua Matheo. xxv. At illi magis clamabant. crucifige eum. Tercia fuit in crucifixione manuum et pedum. de qua luce. Crucifixerunt eum. Quinto in tribus crucibus. tempore ante legem. quod tempus tribus distinguit intervalli inuicem scz ab adā ad noe. inde ad abrahā. et inde ad moysen. Intz quibus ipibus iusti xpm suis sacrificijs p̄figurauerunt. ut abel in agno. melchisedech in pane et vino. et abraham in filio. Perum per premissa tria verba non aliud. nec aliud dicitur. sed res vna pro sui magnitudine diuersa appellatione laudatur. Donum quidē est dantis. munus accipientis. sacrificium offerētis. Pater dedit. filius obtulit. spiritus sanctus accepit. Unde apostolus. Xps per spiritum sanctū se metipsum obtulit deo immaculatum. singuli tamen debent. obtulerunt. et acceperunt. Sed ad distinctionem dicit. pater dedit. p̄pter auctoritatem. filius obtulit. p̄pter humilitatem. sp̄s sanctus accepit. p̄pter benignitatem. Quidem enim sacrificia dona sunt simul et munera. Dona sunt nobis ad sustentationem a deo collata. Munera sunt a nobis deo ut laudetur oblata. nā et que factis offerunt altaribus et munera nuncupantur

et dona. Unde et dominus inquit in euangelio. Si offers munus tuum ante altare. vade prius reconciliari fratri tuo. Et daniel dixit ad balthasar. Munera tua tibi sunt. et dona tua alteri dabit. Et alibi respexit deus ad abel et ad munera eius. Sacrificia dicuntur quia sacrificantur et offeruntur. pro peccatis nostris et nos sacros efficiunt. Unde apostolus inquit de pontifice. ut offerat dona et sacrificia pro peccatis. Sermonum igitur inculcatio pie deuotionis est excitatio et ineffabilis commendatio sacramenti quod sacramentum digne eucaristia appellatur. prout dicitur in sexta parte super verbo. Qui pridie. proprie autem munus hominis. donum deo datur. Nam munera dicuntur que manibus dantur vel accipiuntur. Rursus dicuntur dona quo ad panem. in quo est farina et aqua. Munera quo ad vinum. in quo est vinum et aqua. hec sancta sunt sacrificia quo ad verum. scdm Aug. Dona referimus cum nos ipsos deo offerimus et donamus. Munera cum eius beneficiis memores sumus. Sacrificia illibata. cum est humilitate et laudes impendimus. Et nota quod ite dicitur pluraliter dona. munera. sacrificia. quia panis et vinum priusquam consecrantur. et diuerse sunt species substantiarum et diuerse substantie species. sed ubi consecratio celestis accesserit. spes quidem remanet sed substantie conuertuntur. Itaque diuersa sunt continentia. sed vnicū est contentum. Nam item sub vtraque specie continentur. licet non in item vtraque substantia conuertatur. sicut infra plenus et plenius ostendetur. Dicunt etiam et illibata. quia panis et vinum sanctificantur in sacrosanctum corpus et immaculatū sanguinē ihesu xpi. Non enim dicuntur illibata quasi nodum gustata sed potius dicuntur illibata. id est immaculata. quia sine macula cordis et corporis oportet offerri. quia tenus et cor ab iniquitate. et corpus ab immundicia purgetur antequam offerantur. Quoniam ut ait apostolus. Quicumque manducauerit panem et biberit calicem domini indigno. reus erit corporis et sanguinis domini. Probet autem seipsum homo et sic de pane illo edat et de calice bibat. qui enim manducat et bibit indigne iudicium sibi manducat et bibit. Dicunt ergo illibata. id est sine lae. sicut agnus pascalis immaculatus qui significat xpm qui est sine macula. id est ruga. vel illibata. id est incorrupta. non quia substantia panis et vini corrumpi non possit. sed quia corpus et sanguis filij dei in que virtute verborum. spes iam transsubstantiare sunt. corrumpi non possunt. Unde ps. Non dabis sanctum tuum videre corruptionem. Tercio dicit illibata ad notandum quod nullus extraneus ad fidem debet approximare illis. ut dicitur in tertia particula super verbo. Communicantes. Tria autem sunt ecclesie sacrificia. per tria que fiebant in vete. figurata. prout dictum est in prohemio huius partis. Sequitur in primis que tibi offerimus. et c. Sane legalis pontifex ingreditur ad sancta sanctorum orabat ut dictum est in prohemio huius partis. et xps ante passionē

oravit se glorificari. discipulosq; cōservari. Et nunc etiam sedens ad dexteram patris interpellat pro nobis. sic et nos ter minister sequens aaron et xpm p tota supplicat ecclesia que cōsistit in prelatiis et subiectis. Et licet autem vn9 tñ sacrificium offerat. tamen pluraliter dicat. offerimus. qz sacerdos nō tantum in sua. sed in totius ecclesie persona sacrificat quā ppter in sacramento corpis xpi nil a bono mai9. nil a bono minus perficit sacerdote pue dictū ē in p̄ximo huius ptis. Verum nobis hic inuestigandū occurrit quibus et p quibus. et qualiter et quare debemus sacrificiū altaris offerre. Et quidem hec quatuor ex ipso canone colligere possumus euidenter quibus soli deo vicz indiuidue trinitati pro quib9 p ecclesia sancta catholica. vicz p oibus orthodoxis. qualit̄ i unitate fidei vicz in cōmunionē sanctoꝝ. q̄liter p beneficiis corporalib9 spūalibus et eternis. sed dibus p̄t̄ deū. Prīmū notat̄ ibi. Tibi reddunt vota sua eterno deo viuo et vero. Secundum ibi. p ecclesia tua sancta catholica. Tercium ibi. cōmunicantes et memores. Quartum ibi. pro redemptione animarū suarū pro spe sal. et in col. sue sacrificium ergo laudis offertur. et generaliter pro cur et s. et specialiter pro quibusdam. scz pro prelatiis qui sūt iuxta apostolū in sublimitate constituti. et p subditis p viris et mulieribus. pro sacerdotibus. et astantibus. p nobis et nostris. De prelatiis et subditis. ibi vna cū famulo tuo p̄p̄ nro. et cibus orthodoxis. De viris et mulieribus ibi. Memento domine famulorum tuorum famularumq; tuarum. De sacerdotibus et astantibus ibi. omnium circumstantium et qui tibi offerunt hoc sacrificium. De nobis et nostris ibi. pro se suisq; omnibus. sic ergo exponenda est lra. Que tibi offerimus in primis. idē principaliter p ecclesia tua sancta catholica. idē vniuersa. i. toto terrarū orbe diffusa sed fidei sacramentis vnita quam id est. vt eam pacificare digneris vt habeat pacem ab hereticis et schismaticis. et adunare que dispersa ē inter p̄fidos et paganos. Vel hic dicat̄. qd orandum est p discordantibus abinuitem. quam et custodire digneris. a vicijis et demonibus. et regere in prosperis et aduersis. Ipsū tamē videtur esse pacificare qd adunare custodire et quod regere. Tunc enī pacificat cum fidelium mentes adunat. vt per spūm sanctum caritate diffusa multitudinis credentiū sit cor vnum et anima vna. Tunc custodit cū inter mundi pericula regit. et de sancto mittens auxilium eam d̄ non tucatur. licet enim in apoc. septem scribatur ecclesijs. vna tamē in canticis est columna. Iaz sapiēcia edificauit sibi domū et exci. co. sep. Vna igitur est ecclesia septem ordinibus distributa. vel septem crisiatibus insignita. quam ipse pacificat et adunat. Ille custodit et regit qui ppter ipsius regimen et munimē vnum p̄posuit vniuersis vt omnes ab vno. sicue corpus a capite gubernentur. pro quo statim oratur. cum dicitur vna cum famulo tuo papa nro

que verba abbatit clementis papa. Iaz vt inquit pelagius papa. consistat ab vniuerso orbe separatos esse. qui qualibz dissensione inter sacra mysteria apostolici pontificis memoriam scdm consuetudinem non frequentant. qui vero non sunt de romana dioc. p̄ h̄c q̄ d̄. text orare pontifice q̄ tenus vnitatem sp̄s in vinculo pacis ot seruet. Vnde et tene dicere verba sequentia. scz et antistite nostro. Antistes tamen ipse celebrans non debet ea dicere. Qd vero abduunt quidam te antistite et rege. noua traditio est. vbi orandū esse p̄ prelatiis ostendit. orandum etiam esse p̄ p̄m̄cis p̄ apostolus docet ad Thimo. ij. c. Obsecro inquit primo omni fieri obsecrantes. orantes p̄ stulaciones. et graciari actōnes. p omnibus hominibus. p regibus. et omnibus qui in sublimitate sunt constituti. vt quietam et tranquillam vitam agamus in omni pietate et castitate. Sicut enī due sunt vite. celestis videlicet et terrena. vna qua spūs viuūt ex dō. et altera qua caro viuūt ex spū. ita due sunt potestates. ecclesiastica vicz et mundana. vna que moderat̄ spūalia. et altera q̄ moderat̄ carnalia. Ita per clericos. et illa p laycos. post vtrāq; potestatem orandum ē p omnib9 orthodoxis. qui vtrāq; fidem catholicam vicz et apostolicam venerantur et colunt. et sic heretici et cismatici excludūt. Orthodoxi enī q̄si gloriātes dicuntur. qui videlicet deum recte fidei confessione glorificant.

Memento domine famulorum famularumq; tuarum et omnium circumstantium. Et secunda pars. in qua etiam ostenditur orandum esse pro subditis. Et ex hac iunctura verborum euidenter conuincitur qd in hoc loco debeat sacerdos specialiter viuos quos voluerit memorare quoniam sub sequenti. Memento de functorum poterit agere memoriam specialem. Hinc etiam euidenter apparet. qm̄ sanctum sit et salubre missarum interesse misterijs. cum sacrificium eucaristie pro circumstantib9 specialiter offeratur. Verum cum deus nihil ignoret. nec alicuius valeat obliuisci. quid est quod petim9 vt deus meminerit nostri. Porro deus dicit̄ scire quos approbat. Vnd nouit dominus qui sūt ei9. Et dicitur nescire quos reprobat. Vnde non noui vos. Rursus dicitur obliuisci malorum. cum malus ad bonum reuertitur. Vnde si impi9 egerit p̄ penitentiam omnium iniquitatum eius nō recordabor. et dicitur obliuisci bonorum cum bon9 ad malum peruertitur. Vnde si iustus a iusticia sua se auerterit omnes iusticias eius nō recordabor. Deus etiam quandoq; recordatur ad miserendum. vnde memento mei deus meus quia penitus est vita mea. Quandoq; ad puniendum. vñ Memento domine filiarum edom in die iherusalem. Petimus ergo nō vt nostri meminerit. sed vt nostri misereatur. scdm illud. Remiscere miseracionum tuarum domine et m. t. q. a seculo sūt sequitur. Quorum tibi fides cognita ē. et nota

deuotio. et quoniam qui propicius fidelibus et deuotis qui solus vides in conscientijs quia recte credant et deuote te diligant. utpote renūscratō et cordium deus scienciarum dominus occultorum omnium perscrutator. in cuius conspectu nulla creatura est inuisibilis. Pro quibus tibi offerimus vel quia tibi offerunt hoc sacrificiū laudis. et quasi diceret. Memento domine non solum eorum pro quibus offerimus. sed etiam sacerdotū qui offerunt hoc sacrificiū laudis. et. Cū enim sacerdos offert pro populo. nihilominus et pro se vel iteo dicit. Pro quibus tibi offerimus. vel qui tibi offerunt. quia non solum offerunt sacerdotes sed et vniuersi fideles. Nam quod specialiter ab implebitur ministerio sacerdotum. hic vniuersaliter agitur voto fidelium. vel pro quibus offerimus scilicet actu. vel qui tibi offerunt scilicet deuotione. Dicitur autem sacrificiū laudis. scilicet illud apostoli. Quicquid facere debetis omnia in laude dei facite. ut deus laudet in vobis. Secundo sacrificiū laudis dicitur. quia christus gratias agens illud instituit. prout dicitur in sexta particula super verbo. Gracias agēs. Tercio iteo. quia cū deo quicquam offerimus sua sibi reddimus. non nostra largimur. Unde si esuriero. non dicam tibi meus est enim orbis terre et plenitudo eius. Ergo pro mola tuo sacrificiū laudis. et reddere altissimo vota tua. Quarto quia deum laudare debemus non solum. quia passus est pro nobis. etiam nobiscum est quotidie usque ad consumationem vite vel quia non solum se dedit pro nobis in precium sed etiam. quia dedit se nobis in cibum. ut per precium redimeret nos a morte. pro cibum aleret nos ad vitam. Unde qui manducat me viuunt propter me pro se effegetis est. id est expositio eius quod sequitur. scilicet pro redemptione animarum nostrarum. Pro spe salutis et incolumitatis sue. Sequitur. fuitque omnibus. et videlicet consanguineis vel affinis familiaribus vel amicis. licet enim diligere teneamus etiam inimicos. secundum illud. Diligite inimicos vestros. Seruare tamē debemus ordinem caritatis. qui incipit a seipso. scilicet illud. Intra duxit me rex in collam vinariam. et ordinavit in me caritatem. Nam et apostolus ait. Cum tempus habemus. operemur bonum ad omnes. Maxime autem ad domesticos fidei pro redemptione animarum suarum. et quasi non pro temporali lucro vel appetitu terrenorum. sed pro spe salutis et incolumitatis sue. id est pro salute vel incolumitate speranda. spe enim salui facti sumus pro salute quietis mentis et incolumitate corporis. Nam veraque sanitas est ab illo qui dicit. Salus populi ego sum. Verum veraque sanitas puenit ex redemptione anime. id est de remissione peccati. sic econtra de reatu peccati pcedit infirmitas vtriusque. Iuxta sententiā veritatis. Ecce sanus inquit factus es. iam noli peccare ne deterius aliquid tibi contingat. Porro tria sunt hominis bona. corporalia spūalia et eterna videlicet infima media et suprema. pro quibus sacerdos dicit se offerre pro corporalibus. id est pro incolumitate. pro spūalibus id est pro redemptione. pro eternis. id est pro salute. Nam et dominus docet nos pro hijs tribus orare. videlicet pro eternis. Unde adueniat regnum tuum. pro spūalibus. Unde fiat voluntas tua sicut in celo et in terra. pro corporalibus. Unde panem nostrum quotidianū da nobis hoc. Offerimus ergo sacrificiū pro eternis ut dentur nobis in premium. Pro spūalibus ut dentur nobis in meritum. Pro corporalibus ut dentur nobis ad ministerium. ut per hoc et illa pueniamus ad illa. Verum cum dicat apostolus. quod virtus in infirmitate perficitur. Et iterum. cum infirmus tunc fortior sum. quid est quod pro corporalibus incolumitate sacrificiū laudis offerimus. nisi ut nobis cōseruata vel reddita sanitate. gratiarum actiones in ecclesia referamus. Sequitur. Tibi que reddunt vota sua. et. Vota sua dicuntur que voluntarie promittuntur. quia volenter et libenter deo vouere et votum reddere debemus. Vex cum nostra donemus et aliena reddamus. quomodo vota si sua sunt reddunt et non potius donant. vel si reddunt quomodo sua sunt et non potius aliena. Sane votum bonum et hominis et dei est sed dei propter auctoritatem gratie. hominis propter libertatem arbitrij propter quod dicit apostolus. Non autem ego sed gratia dei mecum.

Qommunicantes tertia pars. Ciricus papa addidit hæc verba. Communicantes et me. Sane pontifex ut lex iubet tiburulum viuis carbonibus plenum. intra sancta sanctorum secum portabat. sicut in prohemio huius partis dictum est. Et christus carnis sue tiburulum omni virtute plenum tulit ad astra. sic et sanctos nos ter christi vicem tenes. vacuus a peccatis et plenus virtutum odoribus ad sacrificiū altaris accedere debet. Communicantes et memoriam venerantes. Communicare item est quod participare quia sanctorum et angelorum pasuis cōmunicare debemus. Quatuor autem modis in ecclesia cōmunicatur. prout dicitur in sexta particula super verbo. Qui pridie. Memoriam venerari. id est quod memoriam honorabiliter colere quod beata maria virgo per aduentum. s. s. genitrix facta est filij dei ihesu christi dñi nostri. qui deus et homo est. Aliud autem notandum est quod secrete non tota simul ab vno sed particulatim a pluribus ex eo perpendit fuisse composita quia ter in ea sanctorum cōmemoratio repetitur. licet hoc ipsum puenit ad laudem et gloriam trinitatis. In secunda quippe cōmemoratiōe suppleatur qui de primitiuis sanctis deesse videbantur in prima. verū in ea cōmemoratiōe que fit ante cōsecratiōnem corporis christi postulat. sanctorum suffragium. In ea vero que fit post consecratiōnem corporis christi sanctorum consortium imploratur quia nimirum. antequam corpus christi quod est vniuersalis ecclesia consecratur. antequam regnum adueniat necessariū est nobis in via sanctorum.

suffragium ut meritis eorum et precibus diuine
 protectionis muniamur auxilio. si ubi corpus christi
 fuerit consecratum. ubi regnum aduenerit. asse-
 quemur in patria sanctorum gloriam ut socie-
 tatem et partem cum sanctis et apostolis et mar-
 tiribus habeamus. In via quippe communicamus
 cum sanctis per fidem quam ipsi habuerunt.
 et nos habemus. In patria vero participabimus
 cum sanctis per spem quam ipsi habent et nos ha-
 bebimus. Nos enim fidem habemus et spem. et illi
 spem habent et rem. nos percurramus stadium.
 isti possident brauium. nos pugnamus in via. il-
 li triumphant in patria. Communicamus igitur
 et memoriam veneramus apostolorum ac martirum
 et precipue gloriose virginis dei genitricis ma-
 rie ut eorum suffragio de fide perducamur ad spes
 de stadio perueniamus ad brauium. de via ad pa-
 triam transeamus. In primis autem nominat nomine
 beate marie. quia ipsa eum qui oblaturus est.
 et qui vera hostia est. genuit et in celis obineet
 principatum. Dominantem et duodecim apostoli et xij
 martires. qui omnes huius sacrificij testes fue-
 runt. et passionem christi verbis et effusionis san-
 guinis testimonio probauerunt. In hac autem ome-
 moratione sanctorum illud obseruat ecclesia. quod an-
 tiquitas agere consuevit. ut in orationibus suis re-
 colat patrum memoriam quatenus eorum meritis
 suffragantibus facilius obtineat quod implo-
 rat. sic et moyses pro peccante populo interce-
 dens patrum memoriam in se posuit dicens Reco-
 dare abraham ysaac et iacob seruatorum. et cetera. Exodi
 xxxij. sic et azarias ora se legitur in fornace. ne
 quis auferas misericordiam tuam a nobis domine de-
 us noster propter abraham dilectum tuum. et ysa-
 ac seruum tuum. et israhel sanctum tuum. Et quoniam ex-
 tra unitatem ecclesie non est locus offerendi sacri-
 ficium unitatis. ideo sanctorum memorie communi-
 mus in sacrificio. quatenus in comunione sancto-
 rum sacrificium offeramus. Nam sicut vnus panis
 ex multis granis. et vnus corpus ex multis mem-
 bris. sic ex multis fidelibus vna constat ecclesia.
 Scriptum est enim. alienigena non vescit ex eis. quoniam
 sancta sunt. et ideo solus illum ad esum eius huius
 agni recipimus qui nostre coniunctus est domui.
 v. belicet omnem domesticum fidei a principe vsque
 ad plebeum. a populo vsque ad publicanum. Scrip-
 serunt autem quidam. quod quia sacerdos legalis
 scripta habebat in longion. nomina. xij. tribuum
 seu patrum. Exo. xxx. Ite in huius rei memori-
 am presbiter nominat memoriam beate virginis et
 apostolorum et quorundam martirum. Sed cum ec-
 clesia inter sanctos magnifice memoriam offe-
 sorum veneretur. quare in canone non fit de illi-
 commemoratione. Responderi potest quod canon pri-
 us fuit edictus quam memoriam sanctorum confes-
 sorum ecclesia celebraret. Nam omnes fere san-
 cti qui in canone commemorantur. precessere silue-
 strum. preter iohannem et paulum et marcellinum
 et petrum qui proximo successerunt. Ecclesia ve-
 ro post tempus beati siluestri cepit memoriam san-

ctorum confessorum venerari. Canon autem ex eo ed-
 uincitur precessisse quod apostolorum catalogo non
 ita reperit in illo dispositus. sicut in emendatori-
 bus codicibus siue in euangelij. Inuenitur enim
 in prioribus editionibus ut dicit Ihero. non so-
 lum euangelistarum mutatus est ordo. sed etiam
 verborum et sententiarum erat confusa omixtio. Potest
 etiam dici quod ideo in canone solum fit mentio de
 martiribus quia cum sacramentum sit sacramentum
 amoris. in ipsius sacramenti misterio debet solu-
 fieri memoria de illis in quibus specialius appa-
 ruit signum veri amoris. In apostolis apparuit
 per temporalium abiectioem. In martiribus per cor-
 porum tormentis expositionem. De primo math. xix.
 Ecce nos relinquimus omnia et cetera. De secundo sap. iij.
 Et si coram hominibus tormenta passi sunt. Rur-
 sus ideo non fit mentio de confessoribus quia illi non
 sunt passi sicut christus. cuius passionis est memo-
 riale hoc sacramentum. Grego. iij. abbas dicit hanc ver-
 ba. scilicet illa que in quibusdam ecclesijs dicunt. scilicet
 cet quorum sollemitas hodie in conspectu tue maie-
 statis celebrat. Domine deus noster in toto orbe
 terrarum. Terminatur autem hanc particula. per eum-
 dem dominum nostrum. sicut enim per filium omnia facta
 sunt ita et per ipsum habent omnia esse reparata et ter-
 minata. Et secundum quosdam non debet responderi a-
 men. neque vsque ad fractionem hostie. quia angelo-
 rum chororum sacro misterio assistentes rident amem. hoc
 tamen non vbiq; seruatur. de hoc dicit in xj. particula.

Hanc igitur oblationem. Quarta ps. Et
 hoc dicens sacerdos in quibusdam ec-
 clesijs profunde se inclinat. Sane legalis
 pontifex orans fumo thimiamatis obumbratur
 et tegebatur. ne pateret alicui dum cremaret in
 censum. sicut in prohemio huius partis dictum est
 Et christus dum patrem impellat pro nobis an-
 gelorum pertransit inuentum. quia intelligi non
 potest quantum inuisibilis sumptis carnis impetret
 apud patrem pro nobis. Sacerdos quoque dum vicem
 christi gerit. quodammodo tegitur et latet. quia
 nec cogitari nec narrari potest quanta virtus et po-
 tentia sit in verbis eius in hoc misterio. quia la-
 tet homines et angelos. Ad quod respondendum in
 quibusdam ecclesijs sacerdos sacramentum intras quibus-
 dam coram que tunc extendunt quasi tegit et
 velatur seruitutis nostre. i. mee et cunctorum qui
 tibi seruiunt et famulantur. Et nota quod due sunt ser-
 uitudinis species. vna que soli creatori debetur que
 dicitur latra. altera que creaturis impenditur. que
 vocatur dulia. quasdam enim creaturas possumus
 inter omnia venerari. Vtraque speciem dominus
 tenet dicens. reddite que sunt cesaris cesari. et
 que sunt dei deo. Vnde versus Latra fit domino
 debetur dulia seruo. Ad corpus christi fertur pro
 dulia vere. Latra ergo est seruitium siue cultus
 soli deo creatori debitus. quem debemus super
 omnia reuereri. Ad eam quidem pertinent tem-
 pla et altaria sacerdotia sacrificia festiuitates.
 gerimonie et huiusmodi que soli deo sunt exhibenda

Juxta illud dominum deum tuum adorabis et illi soli seruias. i. soli deo seruitute adorationis impeditur. Non enim sanctis et angelis ad honorem dei sed potius deo ad honorem sanctorum et angelorum dedicantur templa et altaria consecrantur et sacrificia offeruntur. nec ipsis adorationis seruietur sed soli deo impenditur. ut dicitur in proximo. vij. ptis. nec si secus fiat non theosobie cultus exhibetur. sed ydolatrie crimen incurritur seruendo creature tanquam creatori et mutando gloriam incorruptibilis dei in similitudinem corruptibilis hominis. Si igitur nec homines nec angeli adorandi sunt. attendant quid agant. qui sub pretexto cuiusdam religionis seu pietatis diuersas adorant ymagines. Non enim licet manu factum aliquid adorare. ut probatum est in parte prima sub tit. de picturis. Vna quidem imago est dei patris ymago quam vna cum patre adoratione venerari debemus. scilicet unigenitum dei filium ihesum christum qui est splendor glorie et figura substantie eius. cuius non solum deitatem sed etiam humanitatem adorare debemus. iuxta illud. Adorate scabellum pedum eius quoniam sanctum est. Ceteras vero ymagines et creaturas sacras et factas. i. angelos et homines et sacramenta non laetitia sed dulcia possumus venerari. De adoratione angelorum legitur quod abraham oculis eleuatis in eouale mambre tres vidit et vnum adorauit ex angelis. Loth quoque duobus angelis interantibus ciuitatem occurrens adorauit petens ut in domum suam hospitio declinarent. De adoratione hominum legitur quod iacob videns esau venientem processit versus turmam. et pronus in terram sepeies adorauit. filij quoque iacob adorauerunt ioseph in egipto. De adoratione sacramentorum dicit ecclesia. Crucem tuam adoramus domine. Et alibi legitur. christiani sacras imagines pie venerant et adorantur. Sequitur dies quoque nostros. Et nota quod leo papa adiunxit infra actionem. Hanc igitur oblationem. vsque. Placatus accipias. Beatus autem Gregorius has tres petitiones in canone dicit addidisse. Prima est dies quoque nostros in tua pace disponas. supple per eum qui pro nobis est traditus in manus eorum qui pacem oderunt. Secunda ab eterna damnatione nos eripi. supple per eum qui pro nobis temporaliter mortuus est. Tercia est in electorum subteas grege numerari supple per eum qui pro nobis damnatus est cum iniquis. In pace tua etc. Et nota quod est pax peccatorum. pax iustorum que sunt pax peccatorum siue spiritualis pax temporis. et pax eternitatis. De pace peccatorum dicit psalmus. zelauit super iniquos pacem peccatorum videns. Et de pace iustorum dicit apostolus. fructus spiritus est. caritas gaudium. pax patientia. Hanc reliquit dominus apostolis dicens. Pacem relinquo vobis. De pace temporis inquit propheta. Orientur in diebus eius iusticia et habundantia pacis. De pace eternitatis dominus dixit apostolis. Pacem meam do vobis non quomodo hoc mundus dat ego do vobis. Pro hac triplici pace ter oramus in missa. primo in

hac oratione. Hanc igitur ibi. dies quoque nostros in tua pace dispone. Secundo in oratione. libera nos. ibi. Da propitius paces in diebus nostris. Tercio ibi. pax domini. da nobis pacem ut de pace temporis per pacem peccatorum transeamus ad pacem eternitatis. Ob hoc etiam sacerdos ter in missa osculatur altare. videlicet in principio canonis. d. uti accepta. etc. et in oratione suppleces. et post orationem. Omne ihesu christe qui dixisti apostolis licet quidam nonies osculentur. ut in sui adiutorium ad hoc impetrandum. ix. choros vel ordines angelorum. in quibus omnes sancti locati. vel locandi sunt inuocent et inducant. vel hoc faciunt quasi gratias agentes. de. ix. ordinibus quos quilibet sacerdos gradatim suscepit. Circa huiusmodi altaris oscula notandum est quod sacerdos ea facit tribus temporibus in missa. iuxta tria quibus indiget et alia tria ab eo in altari agenda. Primo enim facit quodam oscula ante collocatorem hostie et calicis. scilicet quando primo ad altare accedit. et quando ad primam collectam dicitur. d. dominus vobiscum. et iteque per euangelium dicitur. d. dominus vobiscum. quod oscula facit ut fiat dignus mister in sacrificando. Secundo facit alia per collocatorem calicis et hostie prius quam omniuersi scilicet dicitur. orate fratres etc. et quando in canone dicit. Vti accepta. et quando dicit. Ex hac altaris participatione. Et finita oratione illa. Omne ihesu christe qui dixisti apostolis quod facit ut sit iustus in christi corpore recipiendo. Tercio vero facit alia postquam communicauit scilicet dicitur. Dominus vobiscum ante post communionem et completa oratione. Placatus tibi sancta etc. quod facit ut sufficiens inueniat. et gratias deo pro receptis referendo. Verum oscula que fiunt ante collocatorem hostie et calicis. et ea que fiunt post communicationem fiunt supra altare videlicet in medio eius. Cum enim sacerdotis dignitas et autoritas in sacrificando necesse est et sufficiencia ab referendum gratias de acceptis sit solum a deo a quo nostra sufficiencia est. Idcirco ante calicis et hostie dedicationem et postquam communicauit osculatur medium altaris. per quod propter virtutem consecrationis et vinctio nis ibi in mensa altaris facit maxime reputatur deus in quo vniuntur extrema. Oscula vero que fiunt post calicis et hostie collocatorem antequam communicet fiunt a sinistris calicis prope hostiam. Ab hoc enim quod sacerdos sit iustus in sacrificando requiritur non solum actio diuina. verum etiam sua. Vnde augustinus. qui fecit te sine te non iustificabit te sine te. Requiritur ergo dispositio ex parte sui. quod fit si non resistit diuini motibus. sed infusio gratie fit ex parte dei. idcirco oscula que fiunt ante communionem non directe fiunt in medio altaris. Rursus illud quod est ex nobis in iustificatione nostra est quid diminutum. et modicum respectu eius quod ex deo est. Merito ergo fiunt a sinistra parte calicis que pars diminuta et obliqua respectu dextere. Fiunt enim iuxta hostiam. tunc quod in iustificatione plura et nobiliora sunt a deo seu a christo. tunc quod etiam illud quod a nobis est potius habet rationem mali quam boni. nisi quodammodo esset a deo per gratiam preuenientem. elicitem. regulatum et acceptum

Poteft etiam fecundo dici. qd iſed qñ calix et ſcra-
ſtia non ſunt ſuper altare. oſcula ſiunt in medio
altaris videlicet directe ſuper locum crucis ex
erifinate in ipſius oſecratōne facti quia chriſt⁹
ſtās in medio diſcipuloꝝ ſuoꝝ dixit eis. Pax vo-
bis. que pax per ipſa oſcula deſignatur. Tercio
ad deſignandū qd ſicut habetur in canticis xp⁹
aſcenſum in cruce purpureum. iſteſt ſanguineuz
rubricatum media caritate conſtrauit. que cari-
tas per oſculum deſignatur que etiam media di-
citur quia omnis omnibus. p omnibus em̄ ve-
nit pati ex caritate. Porro ſiunt oſcula ipa ma-
nibus ſuper altare deſignatis. Primo ad notandū.
q caritas per oſculum deſignata opibus debet
miti. Nam ſcđm grego. opatur magna ſi eſt. ſi
autem rēnuīt opari amor nō eſt. Secundo notan-
dum qd in altaris ſacriſitō ſacerdos omnium tē-
poralium curam deponere. et ſolum ipſi ſacriſitō
aſſixam mentē debet habere. Tercio ad deſignā-
dum qd ad hęc opera eius nō ſufficit qd ſolum dei
miſericordia obtinetur. Ad hoc nōnulli in locis
ipſis oſculādis. ſignum crucis cum tribus extē-
ſis digitis prius imprimunt. tum quia omnia in
fide trinitatis agēda ſunt. tum quia regulariter
quicquid ori applicādum eſt. debet prius crucis
ſignaculo inſigniri. Et quanquā altaris menſa
conſecrata fuerit et alia multa crucis ſigna in ip-
ſo miſſe offitio pceſſerint. non tamen hęc ſupflur-
unt. tum quia non ratōne ipſius loci. ſed ratōne
operis in loco ipſo fieri ſiunt. tum quia quātū
cunqz altaris menſa fuerit conſecrata. neſcīt ta-
men quid in ipſo loco maligno ſpiritus permitta-
tur a deo. Alia etiaꝝ multa ſigna prius facta nō
ratōne loci ſed ratōne conſecratōnis corpis et
ſanguinis xpī facta fuerunt. Alij tamen in pe-
nultimo et finali dominus vobiscum nec oſculā-
tur altare nec in illo imprimunt ſignum crucis
ſed ſe ſolum ante faciē ſuā ſignant et bene. tū qz
per altaris oſculum quod in fine miſſe fit intelli-
gitur ſacerdos omnia pcedentia approbare et eis
toto menſis affectu aſſentire. tum qz per corpo-
ris domini pñciam omnis immundus ſpūs de lo-
co ipſo credend⁹ eſt auſugiffe. De oſculo etiam
altaris et libri ſub ei. de altaris oſculo dictū eſt

Quam oblatōnem. et. Quinta pars in q̄
ſacerdos accedit ad dominici corporis cō-
ſecrationem. b. Quam oblatōnem iſteſt
terrenam materiam ad corpus tui filij deſtinatā.
tu deus queſumus in omnibus tota cognitō ne
tota mēte et toto intellectu digneris facere be-
nedictam et. Sanē quarta feria Judas ex. xij.
a diabolo ſuplantatus in mane ſacrilegium per-
petrauit. dum filium dei. xxx. argenteis vendidit
phariſeis in recōpenſatōnem damni. quod incur-
rerat ppter effuſionem vnguēti. quare inquit.
hoc vnguētum non venit tricentis denarijs et
datum eſt egenis. Dixit autem hoc non quia de-
egenis pertinebat ad deum. ſed quia fur erat et
loculos habens ea q̄ mittebāt aſportabat. Qui

iſteſt autem argenteus valebat. x. denarios vſur-
ales. et ita damnum vnguēti quod valuerat tri-
centos denarios. xxx. recōpenſauit argenteis
Si vero dicamus argenteos fuiſſe denarios vſu-
ales. dicemus qd iudas vendidit xp̄m qu. ſi vile
mancipium. xxx. denarijs. qui ſunt. x. tricentoz
denarioꝝ quos valuerat vnguētum ppter qd
domin⁹ deſpectiue loquitur ppheta. Apprehē-
terunt inquit mercedem meam. xxx. argenteos
precium apreciati quo apreciatus ſum ab eis.
Ad deſignandum ergo precij quantitatem quo
xp̄s venditus eſt ſacerdos hoc facit tres cruces
cōmuniter ſuper oblatam et calicem cū dicit. Be-
nedictam aſcriptā et ratam. Nam et tricenta pa-
riter et. xxx. multiplicatōnem ſuſcipiunt a trina-
rio. poſtmodum autem ad deſignandum venditō-
nem et emptiōnem duas cruces imprimunt ſigilla-
tim. vnam ſuper oblatam et alteram ſuper calicē
cum dicit vt nobis corpus et ſanguis fiat. q. d.
Illa venditio fuit maledicta. proſcripta. irrita.
iniqua et deteſtabilis. ſed tu deus hanc oblatō-
nem digneris facere benedictam aſcriptam ratā
rationalem et acceptabilem. Judas enim dilexit
maledictōnem et venit ei. et noluit benedictōnez
et elongabitur ab eo. ſed tu deus hanc oblatō-
nem digneris facere benedictam per quam nos
in celeſtibus benedicās. Judas deſertus eſt de li-
bro viuētium et cum iuſtis nō ſcribetur. ſed tu
deus hanc oblatōnem digneris facere aſcriptā
per quam nos inter electos aſcribas. Judas la-
queo ſe ſuſpēdit et episcopatū ei⁹ accepit alē.
Sed tu deus digneris hanc oblatōnem facere ra-
tam. per quam ratum ſe noſtre ſalutis pmiſſum
vel ratam quo ad confirmatōnem in omnibus
bonis ne ſicut cayn offeramus. qui ſe nō deo ſed
dyabolo obtulit ſacrificium. Item iudas exiuit
contemnat⁹ et oratō eius facta eſt in peccatū
Sed tu deus hanc oblatōnem facere digneris.
ratōnabilem iſteſt ratōne plenam. per quam ratō-
nale fiat noſtre ſeruitutis obſequium. Judas qz
reddidit malum pro bonis. et obium pro dilectio-
ne retribuit. Sed tu deus hanc oblatōnem face-
re digneris acceptabilez. per quam nos tibi tra-
das acceptos. Secundo ſiunt tres cruces om-
niter ſuper oblatam et calicem. qz xp̄s tria om-
niter egit circa panem et vinū. videlicet accepit.
benedixit. et bibit. Poſtmodum ſpecialit̄ facit v-
nam crucem ſuper oblatam. quia dixit. comedite
hoc eſt corpus meū. et alteram ſuper calicem. qz
dixit. bibite hic eſt ſanguis meus. Et ſcđm hunc
ſenſuz recte ſubiungitur. Qui p̄ſbie qm patereſt
et. Tercio ſiunt tres cruces. quia iudas vendi-
dit xp̄m ad crucifigendum tribus. ſcđm ſacerdoti-
bus. ſcribis et phariſeis. Ad notandum ergo cō-
muniter tres emptores. facit ſacerdos tres cru-
ces omniē ſup oblatam et calicē cum dicit. bñ-
dictam aſcriptā et ratam. Ad notandum verō di-
ſcrete venditorē et venditū. vel tradentem et tra-
ditum. facit duas cruces diſcrete ſuper oblatāz
et calicem cum dicit. vt fiat corpus et ſanguis.

Quarto tres prime cruces notant quod factum est esse ex virtute crucifixi. vel significant tres dies quibus xp̄s predicavit post dominicam in ramispalmarum vel triduum quo in sepulcro quiescivit. vel tria loca corporis in quibus passus est id est manus pedes. et latus. Due vero sequentes significant diuinam et humanam naturam. Vel quod xp̄us in anima et corpore passus est. Et sunt quinque in figuram quod xp̄us quinque vulnera habuit vel in quinque crucibus tempore legis exprimus quod quinque libris distinguitur. et in quolibet xp̄i passio tenetur. que lex quinque personis regitur. scilicet iudice. rege. principe. propheta. et sacerdote. quibus xp̄us assimilatur. Possunt quoque verba premissa secundo modo sic exponi. petimus ut deus hanc oblationem faciat benedictam ascriptam et ratam. id est ut eam consecret. approbet et confirmet in rationabilem hostiam et acceptabilem sacrificium. ut ita nobis. id est ad nostram salutem panis fiat corpus et vinum sanguis. dilectissimi filii tui. domini nostri ihesu xp̄i. Patri quidem dilectus est filius. sicut ipse pater de celo testatus est. d. Sic est filius meus dilectus et nos eum diligere debemus. quia ipse prior dilexit nos et pro nobis est passus. Tercio modo sic. Que sumus ut tu deus hanc oblationem facere digneris benedictam. id est a te spiritualiter benedictam unde virtute patris nostri sit benedictus fructus virginis marie. ascriptam. id est talem que de memoria tua nulla possit obliuione deleri. ratam. id est talem que de beneplacito tuo nulla possit obliuione conuelli. rationabilem. id est talem que tue diuine rationi conueniat. Refert enim inter rationale et rationabile. Rationabile dicitur quod de ratione proprie dicitur. rationabile vero quod videtur ratione. Unde et liber iste rationabile vocatur. quia eorum que in ecclesiasticis officiis aguntur continet rationes. Acceptabilem. id est ut per eam tibi deo acceptemur. Quarto modo sic. digneris facere benedictam. id est spiritu sancto replere. ascriptam. id est diuinitati ascribere. ratam. id est in veritate ut ad salutem sufficiat solidare. rationabilem. id est in nostra fide acceptabilem nostra deuotione. Quinto modo sic. quam oblationem tu deus omnipotens digneris facere in omnibus benedictam. hoc est transferre in eam hostiam. que est omnimode benedicta. ascripta. rata. rationabilis et acceptabilis. Benedicta dicitur hostia salutaris. id est ab omni causa maledictionis immunis tam originali quam actuali. tam criminali quam veniali. sicut elizabeth inquit ad virginem. Benedictus fructus ventris tui. ascripta dicitur. id est scripturis et figuris veteribus assignata. tam in agno paschali. quam in mana celesti. tam in ysaac immolando quam in abel immolato. quoniam ut inquit Jo. Sic est agnus qui occisus est ab origine mundi. Rata dicitur quasi non transitoria. sicut vetus lex que cessit ubi noua successit. sed que permanet eternum secundum ordinem melchisedech. rationabilis dicitur quasi non peculiaris. sicut erat legalis. quod sanguine thaurorum et hircorum non poterat

peccato mundare. sed que sanguine proprio consecratus emundat ab operibus mortuis. Acceptabilis dicitur quasi non illa. de qua dicit propheta. Sacrificium et oblationem noluit. sicut ait dominus. Non accipiam de domo tua vitulos. neque de gregibus tuis hircos. sed illa de qua dicit psalmista. Tibi sacrificabo hostiam laudis. Unde dominus ait. Sacrificium laudis honorificabit me. Et scilicet hanc expositionem recte subiungitur. ut fiat corpus et sanguis dilectissimi filii tui et. Patri enim dilectus est filius. Juxta illud. hic est filius meus dilectus et nos eum diligere debemus. quod ipse prior dilexit nos et passus est pro nobis. Augustinus vero sic exponit. Benedictam per quam benedicimur. ascriptam. per quam in celo homines ascribimur. ratam per quam in visceribus christi. id est corpore christi quod est ecclesia censentur. rationabile per quam a bestiali sensu exuimur. acceptabilem ut qui nobis ipsis displicemus per hanc acceptabiles eius unice filio simus. Subiungens quod sacerdos euangelistarum verba assumens dicit. Qui pridie quam pateretur et. Ambrusius dicit quod hec verba. quam oblationem ascriptam rationabilem et sunt verba euangeliste usque ibi. Accipite et manducate et bibite ex hoc omnes. Alii vero dicunt quod alexander papa primus addidit canonem verba illa. qui pridie. usque hoc est corpus meum.

Qui pridie quam pateretur. et. sexta pars Et hec verba dicitur alexander papa primus addidisse ut permixtum est. Quod autem ab hoc loco agitur representat id quod christus in cena fecit. Et est sensus horum verborum. qui pridie quam pateretur. id est una die antequam ipse passus est pro nobis voluit trahere discipulis suis corpus et sanguinis sui misterium ut illi traherent nobis. Quindecima namque die primi mensis. qui tunc extitit feria sexta passus est christus et precedente nocte videlicet decima quarta luna primi mensis ad vespere. ut legis scripturas impleret post typicum pascha corporis et sanguinis sui sacramentum instituit et ecclesie tradidit frequentandum. Sic enim fuerat prefiguratum in exo. x. die mensis primi Tollat unusquisque agnum per familias et domos suas. et seruabit eum usque ad quartadecimam diem mensis huius. Imolabitque eum uniuersa multitudo filiorum israel ad vespere. et fument de sanguine agni ac ponent super utrumque postem. et in superliminaribus domorum in quibus comederunt illum. Et post pauca. est enim phrase. id est transiens domini. Illud autem notandum est quod sicut manna datum fuit hebreis post transitum maris rubri. iam submersis egyptiis. sic eucaristia datur christianis. post ablutionem baptismi iam deletis peccatis ut per baptismum emudemur a malo. per eucaristiam confirmemur in bono. Sicut enim manna populum illum per vastitatem in via solitudinis ad terram promissionis perduxit. sic eucaristia populum istum per incolarum vite presentis ad patriam paradisi perducit.

sic dicta quia non aliud inuenitur uocabulum .
 quo digne tantum sacramentum ualeat appella
 ri . nisi q̄ grece melius dicitur eucaristia . q̄d lat
 ne exponitur sc̄dm̄ yfido . bona gracia . uel sc̄dm̄ a
 lios dat̄z gratie . uaticum quoq̄ recte appel
 latur . quia reficiens in uia deducit ad patriam

Sicut em̄ filijs israhel a transitu maris rubri
 manna non deseruit donec uenirent ad terram p̄
 missionis . ita et fidelibus renatis per baptisimuz
 rubricatum et sanctificatum . sanguine christi
 non deficiet eucaristia . donec ueniet finis seculi .
 Sed nec tunc nisi quo ad hoc quia ulterius non
 sumetur sub specie . sed uidebimus deum facie
 ad faciem . **H**ostia uero secun̄d̄ hebreos . dicitur
 ab hostio . quoniam ab hostium tabernaculi offe
 rebatur . sed sc̄dm̄ gentiles dicit̄ ab hoste . quia
 deuictis hostibus fiebat hostia . i . sacrificium . et
 uictima p̄d̄ uincendis . de quo dictum est sub ti .
 de oblatōne . Dicitur quoq̄ hostia imolat̄ . quia
 ibi x̄ps sacramentaliter imolatur . qui semel in
 ueritate p̄d̄ peccatis imolat̄ est in cruce quod
 tractum est a mola . que fieri solebat de quodam
 genere frumenti . quod far seu ador dicitur . q̄d
 ergo in manna p̄cessit in eucaristia consuma
 tur . nam quantam licet quisq̄ partem accipiat
 totam percipit eucaristiam . sicut euenit de man
 na . quia nec qui plus colligerat habuit ampli⁹
 nec qui minus parauerat reperit minus . **P**ane
 ergo p̄figurabat panis ille celestis . de quo sa
 piens p̄statatur . Panem de celo p̄stitit sine la
 tore omne delectamentū in se habentem . et om̄is
 saporis suauitatem . quod de se x̄pus exponens .
Ego inquit sum panis uiuus qui de celo descen
 di . si quis manducauerit ex hoc pane uiuet in e
 t̄num . et panis quem ego dabo caro mea est p̄d̄
 mundi uita . **E**t est notandum q̄ in ecclesia com
 municatur corpus x̄pi sumendo . pacem dando .
 panem benedictum et benedictōnem suscipiendo
 ut dicitur sub ti . de pacis osculo . **Q**ui autē uult
 cōmunicare debet timorem fidem et dilectōnem
 habere . **S**equitur . accepit panem et . **H**unc sa
 crificij ritum melchisedech legitur primus cele
 brasse offerēs panem et uinum . **E**rat enim sacer
 dos dei altissimi . unde dauid inquit ad x̄pm . **T**u
 es sacerdos in eternum sc̄dm̄ . or . me . et . **S**acrifi
 cium igitur euangelicum p̄cessit legale nō solū
 dignitate sed etiam tempe . sicut apostolus pleni
 us ostēdit in epistola ad heb . **I**deo uero panē et
 uinū in sacrificium corporis et sanguis sui x̄ps in
 stituit . ut in sumptōne corporis et sanguinis x̄pi
 doceatur esse perfecta refectō . quia sicut p̄e ce
 teris cibis et potibus corporalibus panis cor ho
 minis confirmat . et uinum cor hominis letificat
 ita corpus et sanguis christi p̄e ceteris cibis et
 potibus spiritalibus interlorem hominem refi
 ciunt et saginant . unde poculum tuum inebrians
 qm̄ p̄clarum est . **I**n his em̄ duobus plena confi
 stit et perfecta refectō . sicut ipse testatur . **C**aro
 mea uere est cibus et sanguis meus uere est pot⁹
De hoc etiam dicitur in vij . particula sup̄ uerbo

Hic est calix . **C**eter⁹ panis debet esse de frumē
 to . uinumq̄ de uite . quia x̄ps semetipsum op̄para
 uit frumēto . cum ait . **N**isi granum frumenti ca
 dens in terra mortuum fuerit ipm̄ solum manet
 et uiti . cum dixit . **E**go sum uitis uera . ipse etiam
 fuit racemus in torculari crucis p̄ffus . **V**n̄ yf .
 lxxij . **V**estimenta tua sicut calcantium in torcula
 ri . p̄d̄o nec racemus uue . nec granum frumē
 ti debet offerri . nisi uel exp̄ssum in uinum uel re
 pactum in panē . quia x̄ps et panē se dicit . et fru
 mento se compat . **I**n canone tamen apostolorū
 in burcardo li . v . c . si quis ita canitur . **S**i quis e
 piscop⁹ uel p̄sbiter p̄ter ordinatōne domini . alia
 quebaz in sacrificiō offerat sup̄ altare et mel aut
 lac aut p̄d̄ uino ficeram . aut confecta quebam
 aut uolatilia aut animalia aliqua aut ligumina
 constitutōnem faciens deponat̄ . **D**e hoc dictum
 est sub ti . de oblatōne sacerdotis . **N**on debet etiā
 in pane ipso poni sal . q̄muis quidam heretici con
 tra faciāt . p̄pter illud quod scriptum est . **Q**uic
 quib̄ obtuleris sacrificij salis cōdies et illud . **N**ō
 auferes sal fetoris domini dei tui d̄ sacrificiō tuo
 et illud . **I**n omni oblatōne tua offeres sal . **E**t in
 euangelio . **O**mnis uictima salietur . que de sale
 discretōnis non materiali intelliguntur . **P**anis
 autem hic formatur in modum denarij . tū quia
 panis uite p̄d̄ denarijs trahitur est . tum quia
 item denarius in uinea laborantibus in premium
 dandus est . et in forma rotunda . ut dictum ē sub
 ti . de oblatōne . **I**n hoc etiam pane sepe scribitur
 nomen et ymago imperatoris nostri . quia p̄ euz
 in ymaginem dei reformemur . et nomia nostra in
 libro uite scribuntur . nonnulli etiam ibi agnum
 figurant . tum quia is qui ymolatur . uerus est
 agnus . tum etiam p̄pter illud quod legitur exo .
 xxix . **H**ec quibz facies in altari offerēs agnos
 iugiter et unum ad libandum in agno . **P**anis q̄z
 non fermentatus sed azimus in sacrificium debz
 offerri . tum ratōne facti . tum ratōne misterij .
Scriptum namq̄ est in exo . primo mense . et . xiiij .
 die primi mensis ad uesperam . cōmetetis azima .
 usq̄ ad diem xxi . eiusdem mensis ad uesperam .
Item septem diebus fermentatum non inuenie
 tur in domibus uestris . **I**tem qui cōmeterit fer
 mentatum . peribit anima eius de cetu israhel .
Item omne fermentatum non cōmetetis . **I**tem
 in cunctis habitaculis uestris cōmetetis azima
Cum ergo christus die . xiiij . primi mensis ad u
 speram cenauerit cum discipulis et agnum pas
 scalem cōmeterit . et utiq̄ ritu legali cum azimis
 panibus et lactucis agrestibus . ostat q̄ ea hora
 fermentatū non inueniebāt in domibus hebreo
 rum et ita panē azimū in corpus suum absq̄ du
 bio cōsecrauit . **C**um em̄ fermentū corruptōnem
 significet . unde sc̄dm̄ apostolum . **M**odicū fer
 menti totam massam corrumpit . ut nichil corrup
 tum . uel corrupens . sed totum sincerū uel sine
 rans in hoc esse sacramēto monstret̄ . **N**on fer
 mentatū sed azimū cōsecram⁹ iurea illud aposto
 li . **P**asca nostrum imolat⁹ est x̄ps itaq̄ epulem

non in fermento veteri sed in azimis fin. et verſ. **G**reci tamen in ſuo perſiſtentes errore. de ferme-
tato conficiunt latinos azimitas vocantes cum
ipſi verſus Fermētarij valeant nuncupari. **D**icunt
enim in paraſceue lunam. xiiij. extiſſe. in qua ve-
rus agnus eſt imolatus. vt legis impleretur fi-
gura. que xiiij. luna primi menſis paſcalez agnū
iuſſerat imolari. **D**ominus ergo eo die ſe paſſuz
eſſe p̄noſcens. **I**n p̄cedenti veſpera neceſſitate
ductus. accipit comedere paſca. **E**t quia tūc
licite poterat comedere fermentatum. ideo et ip-
ſi corpus domini de fermentato conficiunt. **D**i-
cunt etiam q̄ cum beata virgo maria pregnans
fuerit de ſpūſancto recte per fermentatum ſigni-
ficatur domini incarnatō. propter virginei vte-
ri tumorē. **S**ed reſponderi poteſt q̄ non offeri-
mus in ſacrificium virginis vterum. nec ille eſt
ad tranſſubſtanciandum neceſſarius. ſed fides et
dei verbum. **S**ed nunquid conficit qui fermenta-
tum vel azimum ſimul et fermentatū hodie ap-
nos ſacrificat. **E**t videtur q̄ non. cum xp̄s azimū
conſecrauerit quādo ſacramētū inſtituit. vt deſm̄
eſt. **P**reterea vt iam diceſt eccleſia a beatis petro
et paulo hunc ſacrificij ritum accepit. **Q**uidam
tamen contrahūt preſertim ſi negligentia vel
ignorantia hoc faciūt. **M**am et legitur in leuit. of-
feretis panes fermentatos cum hoſtia graciāz
que offeretur p̄ pacificis. **I**tem in pentateuco
legitur. **O**fferetis panes primitiāz de duabz de-
cimis fermentate ſimile et multis cum fermenta-
to ſacriſicantibus eccleſia comunicat. **S**equitur
eleuatis oculis in celum etc. **P**er hoc quod xp̄s
oculos in celum leuauit. inſinuat nobis ſe habere
a patre. quod habet. quodqz in principio no-
ſtrorum operum debemus dirigere mentis oculo-
los ad dominum tanquam ad auctorez omnium
operū bonoz. **I**tem p̄ hoc q̄ oculos ad celū leua-
uit et patri graciās egit. docuit nos q̄ ſemp̄ pa-
tri ſupplicare debemz vt hoc tanquā magnū ſa-
cramētū per manus noſtras p̄ficere dignetur.
Hic autem tria commemorantur que nullus euan-
gelistarum deſcribit videlicet. **E**leuatis oculis in
celum etc. vſqz diſcipulis ſuis. **I**tem eterni teſt.
Iterum. miſteriūz fidei. **Q**uis ergo tante auda-
ciē exiſtit. vt hoc nobis de corde ſuo tentauerit
interponere. **S**ane ſōramam iſtam verborū ab ipſo
xp̄o acceperunt apoſtoli. et ab ipſis eccleſia. mul-
ta quidem tam de verbis qm̄ in factis dominicis
p̄pter breuitatem pretermiſerunt euangeliste.
que tamen apoſtoli ſuppleuerunt vt eſt qd̄ apo-
ſtolus ait in epiſtola ad corinth. **V**iſus eſt plus
qm̄ quingentis fratribus ſimul. deinde viſus eſt
iacobo. deinde apoſtoliſ omnibus. **M**ouiffime au-
tem tanqm̄ abortiuo viſus eſt et michi. **M**am et in-
ter ipſos euāgelistas quedā omittuntur ab vno
que ſupplentur ab alio. **V**nde cum tres euāgeli-
ſte commemorent hoc eſt corpus meum. ſolus
lucas adiecit. quod pro vobis tradetur. et cum
matheus et marcus dicant pro multis. lucas di-
cit p̄ vobis. ſed matheus adhibet in remiſſionē pec-

catorūm. **S**equitur Graciās agens. etc. **H**ic col-
ligitur vnde ſacrificium laudis dicatur. **D**icitur
enim ſic q̄ xp̄s graciās agens illud inſtituit. **G**ra-
ciās autem agebant non p̄ ſe ſed p̄ nobis. id eſt
p̄ reparatōne omnium ſit futura. **D**e hoc dictū ē
in ſecunda particula ſuper verbo. pro quibus be-
nedixiſti etc. **B**enedixit enim benedictōne celeſti
et virtute verbi. qua conuertitur panis in ſub-
ſtanciā corporis xp̄i ſed hoc eſt corpus meum
Et in prolatōne huius verbi ſit crux ſuper panē
que ſignificat q̄ xp̄s paſſus eſt etiam in natura
totus enim paſſus eſt. et ſc̄dm̄ animā et ſc̄dm̄ cor-
pus. vt dicetur in. xi. particula ſuper verbo. et p̄-
ſtas vt totum hominem redimeret. **Q**uia enim
xp̄s accepit panem et calicem in ſanctas ac ve-
nerabiles manus ſuas vtrunqz benedixit. ideo ſa-
cerdos xp̄i exemplo panem et calicem in manū
accipiens vtrunqz per ſe crucis ſignaculo bene-
dixit. que due cruces inuunt tempus cene. et
tempus gracie. in qua duo parietes in angula-
ri lapide cōſunguntur. vel q̄ gygas gemme ſub-
ſtancie crucifigitur. **C**um autem ad prolatōnez
iſtorum verborum. **H**oc eſt corpus meum. hic ē
ſanguis meus. ſacerdos cōſiciat credibile iudi-
catur. q̄ et xp̄s eadem verba dicendo confecit.
Verum cum dominus prius fregerit. qm̄ conſe-
crauerit. videtur q̄ eccleſia que prius cōſecrat
qm̄ frangat. aliter agit qm̄ xp̄s egerit. et ſic pec-
cat qm̄ eius actio noſtra debet eſſe inſtructio.
Super hoc dixerunt quidam. q̄ xp̄s poſt benedi-
ctōnem et conuerſionem fregit. nam tunc cōſe-
cit cum benedixit literam hoc ordine conſtruen-
tes. **A**ccipit panē et benedixit ſub aubiendū eſt
dicens. hoc eſt corpus meum. et tunc fregit. et
dedit et ait. **A**ccipite et comedite. et iterauit hoc
eſt corpus meum. **P**rius ergo protulit hoc ver-
ba vt eis vim cōſciendi tribueret. deinde protu-
lit eadem. vt apoſtolos formam cōſciendi do-
ceret. **A**lij dixerunt q̄ etiam xp̄s prius fregit
qm̄ conſecrauerit. nam prius benedixit et poſtea
fregit. deinde protulit verba illa. hoc eſt corp⁹
meum etc. et tunc dedit. et ſc̄dm̄ hoc et ſacramen-
tum confecit et formam inſtituit poſt benedictio-
nem. cum dixit. hoc eſt corpus meum. intelligen-
tes illam benedictōnem fuiſſe. vel aliquod ſig-
num quod ſuper panem impreſſit. vel aliquod ver-
bum quod ſuper panem expreſſit. quibus illud
videtur obſiſtere. q̄ prius fregit qm̄ dixit. hoc ē
corpus meum. nec eſt etiam credibile. q̄ prius
dedit qm̄ confecerit. **S**ane dici poteſt q̄ xp̄s
virtute diuina nobis occulta primo confecit. et
poſtea formam expreſſit. ſub qua poſteri benedi-
cunt. **I**pſe nanqz virtute propria benedixit. nos
vero ex illa virtute quam inſidit verbis. **C**ū er-
go ſacerdos illa xp̄i verba pronunciat. **H**oc eſt
corpus meum. et hic eſt ſanguis meus. panis et
vinum in carnem et ſanguinem ouertuntur. illa
verbi virtute. qua verbum caro factū eſt. et ha-
bitabit in nobis. qua dixit et facta ſunt. manda-
tū et creata ſūt qua feminam mutauit in ſtatūā

et virgam conuertit in colubrem. quia fontes mu-
tauit in sanguinem et aquam conuertit in uinum
Nam si uerbum helie potuit ignem de celo depo-
nere. nonne uerbum christi poterit panem in car-
nem mutare. certe maius est de nichilo creare quod
non est. quam quod est in aliud transmutare et in-
comparabiliter maius est quod deus ita factus est
homo quam non desinat esse deus quam quod panis ita fi-
at caro quam desinat esse panis. Illud per incarnati-
onem semel factum est. istud per consecrationes
iugiter fit. Ad prolationem ergo uerborum pa-
nis diuinitus transsubstantiatur in carnem. di-
uina enim et materialis huius sacrificij substantia
est uerbum quod accedens ad elementum perficit sa-
cramentum. sicut uerbum carni unitum efficit homi-
nem christum. Notandum autem est quod in corpore cri-
sti. xj. miracula considerantur. de quibus expressa
rebbi ratio non potest licet similitudinarie ratio-
nes ad hoc deseruiant. Primum est quia panis
et uinum transsubstantiantur in corpus et sangui-
nem. de quo iam rationes posite sunt. Alia etiam
ratio huic deseruit. quia et cibus et potus corpo-
ralis fit caro et sanguis mediante natura. mul-
to ergo fortius ipsa natura scilicet deus immediate
facere potest. quod panis uertatur in corpus suum
et uinum in sanguinem. Secundum est quod quotidie
panis transsubstantiatur in corpus et nullum fie-
t augmentum in deo ratio huic deseruit quia si scio
aliquod secretum quod pluribus manifestum. licet
illud omnes illius reuelante sciant tamen in me
solo siue in mente mea nullum propter hoc fit aug-
mentum. Tertium quia quotidie sumitur et con-
meditur. nec aliqua fit eius diminutio ratio quia
si de lumine meo lumina mille sumantur. nil repe-
rit in meo. nam et uidua sareptena comedebat et
nunquam diminuebatur forma de ybra. nec oleum
de lechiro. Quartum est quia indiuisibile diuidi-
tur et in qualibet parte eius. carnis totus et inte-
ger remanet ratio in speculo in quo aliquid rep-
resentatur et si diuidatur per partes in qualibet par-
te idem representatur ut dicitur in sequen. particu-
la super uerbo simili modo. Quintum quia a cri-
minosis sumptum non coinquinatur ratio quia
nec sol transiens super loca fetida coinquinatur.
Sextum quia corpus christi quod est cibus ui-
te. peccatoribus est mortale ut dictum est in profe-
tio huius partis. item quia et infirmis et debilibus
corpore. bona cibaria ut capones et bona uina sunt
nocua. Septimum quia sumptum a sacerdote et quo-
libet alio ore clauso in celum rapitur. ut iam dicitur
super uerbo accipite. ratio quia de corpore uirgi-
nis in corrupte christus exiit qui etiam de mo-
numento clauso surrexit. cum sit res simplicissima
et hostia etiam clauso in locum ubi erant discipu-
li intrauit. Octauum cum sit corpus immensum et i-
tam parua hostia fiat. ratio quia et pupilla oculi
que minima est et magnam motum apprehendit. No-
num quia item corpus totum simul in diuersis lo-
cis consistit et a diuersis percipitur et uisitur. ratio
quia et uerbum hominis semel prolatum iuxta uocis

naturam totum simul est in alioribus diuersis
Preterea qui fecit corpus et locum utrumque facit
in altero esse ut uult. sicut sol luna et sol et luna
in diuersis locis et aduersis uidentur. Decimum
quia pane transsubstantiatio remanent acciden-
cia panis scilicet pondus color et sapor. Ratio per si-
militudinem deficit hic ut dicitur sub uerbo fre-
gi. Undecimum quia sub specie panis est et sumi-
tur corpus et sanguis christi immo totus christus
similiter sub specie uini est et sumitur utrumque
et tamen non est ibi duplex sumptio corporis et san-
guinis christi. Ratio quia licet in uno praedico con-
medam ante potum et post non. tamen dico bis pro-
tere. et de hoc dicitur sub uis. particula super uer-
bo simili modo. Veruntamen sicut ait Leo papa
Quid queris nature ordinem in christi corpore.
cum preter naturam sit ipse natus christus ex
uirgine. Et nota quod quedam matrona singulis die-
bus dominicis offerebat panes beato Gregorio.
qui cum post missam sollempnia corpus domini illi of-
ferret et d. Corpus domini nostri ihesu christi cibus est
in ueter. Illa lasciuia subrisit. ipse uero mox de-
terram ab eius ore conuertens parum illam disci-
pulis corporis super altare deponit. deit de coram pu-
lo matronam interrogauit ob quam causam ritus
re presumpserit. At illa inquit. quia panem quem
proprie manibus feceram tu corpus domini ap-
pellabas. Tunc Gregorius per mulieris incre-
dulitatem se in oratione praestruit. et surgens peti-
tulam illam panis admittit digiti carnem factam
reperit. et sic matronam ad fidem conuertit. Orauit
iterum et carnem illam in panem conuersam uisit
et matronam sumendam tradidit. Legit quod cum hu-
go de sancto victore doctor excellentissimus in
ma in firmitate laboraret. corpus domini instans
precipere sibi dari. cumque illum cibum retinere posset
fratres eius turbationem timentes simpliciter sibi
hostiam attulerunt. quod ille per spiritum agno-
scens ait. Misereatur uestri deus fratres. cur me
deludere uultis. Iste enim quem praestatis domi-
nus meus non est. at illi antoniei mox corpus do-
mini attulerunt. sed ipse uideus se non posse reci-
pere eleuatis in celum manibus sic orauit. Ascen-
dat filius ad patrem et spiritus ad eum qui fecit il-
lum. Ecclesi. vi. Et inter haec uerba spiritum emisit et
corpus ibidem disperauit. Quinque autem ex causis
sacramentum corporis et sanguinis sui christus
sub alia specie sumendum instituit. Prima est ad
augendum meritum. quoniam aliud sibi esse cernitur.
et aliud esse creditur. ut fides habeat meritum
cui humana ratio non prebet experimentum. Se-
cunda est ad fouendum sensum. ne abhorreat ani-
mus. quod cerneret oculus. quia non consueuimus
carnem crudam comedere uel sanguinem humanum
bibere. fouetur enim sensus in uno dum uidelicet so-
lita percipit et edificatur fides in altero. dum in
eo quod uidet quale sit illud quod non uidet ag-
noscit. Tercia est ad uideandum ridiculum ne in-
sultaret paganus cum illud ageret christianus
ut ita ueritas assit et ridiculum desit. Quarta

quia nō posset mortalis homo intueri claritatē que est in corpore christi quod experti sunt discipuli in transfiguratione preterea panis confirmat et vinū letificat cor hominis. Quinta nō sumit sub specie agni. ne iudicare videamur. de morte legali agnum offerētes. Sequitur fregit. Queri solet. quid christus in mensa tūc fregit. et quid sacerdos nunc in altari frangit. Et fuerunt qui dixerunt q̄ sicut post cōsecratōnem vera panis remanent accidentia. sic et vera panis substantia quia sicut subiectum nō potest subsistere sine accidentibus. sic accidentia non possunt subsistere sine subiecto. quoniam accidentis esse nō est aliud qm̄ inesse. sed panis et vini substantijs permanentibus ad prolatōnem illorū verborū corpus et sanguis christi veraciter incipiunt esse sub illis. ita q̄ sub eisdem accidentib9 verūq; vere suscipitur scz panis et caro. vinū et sanguis. quorū alter probat sensus. reliquum credit fides. **I**ij dicunt q̄ substantia panis frangitur ac atteritur. inducentes ad hoc illud apostoli panis quē frāgim9. **E**t lucas. **V**na sabbati cum venissem9 ad frangendum panes etc. **E**t scdm̄ eos dum sacramentum a mure corrobōit. etiam ipsa panis substantia cōmeditur. sub qua corpus christi mox eē tē finit. cum corrodī incipit. **I**no. iij. dixit in speculo ecclesie. q̄ forma panis frāgitur et atteritur sed corpus christi sumit et cōmedit. ea que notant corruptōnem referens ad formā panis. ea vero que notant acceptōnem ad corpus xp̄i. **B**erengarius quippe. quia suspectus habebat de heresi coram nicolao papa confessus est panem et vinum que in altari ponuntur post cōsecratōnes non solum sacramētum. sed etiam in veritate verum corpus et sanguinem christi esse sensualiter non solum sacramētū sed etiam in veritate manibus sacerdotū tractari. frangi et fidelium dentibus atteri. non autem corpus xp̄i vel in partes diuidit vel dentibus lacerat. cum sit immortalē et impassibile. **S**ed in qua re fiat fractio vel atteritio. beatus **A**ugustinus ostendit dicens. **Q**uādo christus manducal reficit non deficit. nec quā manducamus preter de illo facimus. et quātem in sacramento sic fit. nam et christus carnalē sensum discipulorū rebarguit. qui putabant carnem eius sicut aliam carnem diuidendā in partes et moribus lacerandā. **D**icitur autem forma panis non q̄ sit sed q̄ fuit sicut dicebatur si non leprofus. non q̄ talis existeret. sed quia talis extiterat. **S**i vero querat quid a mure cōmeditibus sacramētum corrobōit. vel quid incineratur. cum sacramentum crematur. **R**espondet ipse **I**no. q̄ sicut miraculose substantia panis conuertit̄ in corpus domini. et cum incipit esse sub sacramēto sic quodāmodo miraculose reuertitur cum ipsius ibi tē finit esse. non q̄ illa panis substantia reuertatur que transiit in carnem. sed eius loco aliud miraculose creatur. quāuis huiusmodi accidentaliter sine subiecto possint sic esse sic edī. **S**equit̄ **D**edit. **Q**ueri solet. quale corpus christi in cena

dedit. mortale aut immortale. passibile aut impassibile. ac cetera que ad hanc pertinent questionem. **E**t licet simplicitate fidei sufficiat dicere. q̄ tale dedit quale voluit. et rursus. quale dedit ipse nouit. **F**uerit eamē qui dixerūt q̄ sicut veraciter ipse idem erat qui dabat et qui dabat. ita in eo q̄ dabat erat passibilis et mortalis. et in eo q̄ dabat erat immortalis et impassibilis. sic visibiliter gestabat. et invisibiliter gestabat. **I**nvisibiliter inquam quoniam ad formam corporis. non quantum ad speciem sacramēti. **N**am in eo q̄ gestabat quod erat hoc apparebat. **I**n eo vō quod gestabatur. quod erat ipse non videbat qz forma panis et vini velabat formam carnis et sanguinis. **H**ic est ille verus dauid qui coram anelis rege geth suis manibus ferebatur. **Q**uoniam i sicut immortalis dabatur incorruptibiliter edebatur. **I**ij profecto cōcedunt q̄ pars aliqua sacramenti per triduum mortis christi seruata fuisset. **I**tem corpus simul et iacebat mortuum in sepulchro et manebat viuum sub sacramentō in ara crucis paciebatur. et sub forma panis non ledebatur. **S**ed quoniam incredibile iudicat. vt scdm̄ eandem naturā simul esset mortalis et immortalis. qd̄ tamen ogruebat ei scdm̄ eandē personam. **F**uerūt alij qui dixerunt q̄ xp̄us mortal' vtq; fuit non necessitate sed volūate. in eo quippe q̄ innumis erat ab omni culpa. liber erat ab omni pena vt nil morti deberet. p̄ eo q̄ nil peccati haberet. **S**ustinuit tamen sp̄dte mortalitatem quia mortem sustinere volebat. qm̄ si mortalitatem non suscepisset omnino mori non potuisset. vt ergo pbaret q̄ mortalis erat nō necessitate sed volūate. quādo voluit mortalitatem deponere. sed quando voluit mortalitatem recepit. **L**egitur in euangelio q̄ cum iudei duxissent ih̄esum vsq; ad finitium mōtis et eum precipitare vellent. ille transiens per medium illorū ibat. cum ergo esset ducendus teneri se sicut passibilem tollerabat. sed cum esset precipitandus sic impassibilis per medium illorū transibat. **P**otest tamē salua f. de cōcedi. q̄ tunc tale dedit quale tunc habuit. mortale videlicet et passibile. non q̄ posset pati sub sacramento scz nunc sed q̄ sub sacramēto poterat pati scz tunc. **N**unc autē sumitur a nobis immortale et impassibile. nec tamen maiore habet nūc efficaciam. sicut nec maiorem potētiā. q̄ ergo passibilis edebatur. et tamen non erat humane nature sed diuine potētiē. qua valebat quicquid omnino volebat. **S**equit̄. discipulis suis **D**ubitari solet vtum iudas cum alijs accepit eucaristiaz. **L**ucas enim ostendit iudam interfuisse cum alijs qui statim post calicem traditorē cōmemorant. **D**ic̄ ē calix noui testam. in sanguine meo qui pro vobis effundetur. **V**eruntamen ecce manus tradentis me mecum ē in mensa. quotquot autē interfuerūt eucaristiā acceperūt. **M**arco autē testante qui ait. **E**t biberunt ex eo omnes. **I**uxta quod christus preceperat. teste **M**attheo. **B**ibite ex hoc omnes. **C**ontra iudas non interfuisse

probatur. Nam scdm mattheum statim dixit ihesus
 bibentibus calicem. Non bibam ammodo de
 hoc gemine vitis usque in diem illud. cum illud bi-
 bam vobiscum nouum in regno patris mei. Judas
 ergo non atherat. qui cum eo non erat bibiturus in
 regno. In hoc casu forte tenendum est illud quod
 insinuat. quia cum iudas accepisset buccellam exi-
 uit continuo. Erat enim nox. Christus autem post alios
 calices tradidit eucaristiam. Luca testante qui ait
 Similiter et calicem postquam cenauit. Patet ergo
 quod iudas prius exiuit quam Christus traderet eucaristiam
 quod ergo lucas post calicem commemorat traditorem
 per recapitulacionem dictum intelligi potest quod
 sepe in sacra scriptura. quod prius factum fuerit
 posterius enarratur. sicut matthei. Biduo ante pas-
 sca commemorat alabastrum unguenti. quod scdm
 iohannem ante sex dies pasce mulier in domo si-
 monis leprosi effudit. Sed concessio quod iudas ac-
 cepit eucaristiam quod plerique concedunt. que me-
 dicus salutaris medicinam dedit egroti. quam ei
 mortiferam esse sciebat. quoniam qui manducat
 indigne iudicium. Respondet forte. ut suo do-
 ceret exemplo. quod sacerdos non debet illi omni-
 onem negare. cuius crimen et si sit sibi notum. non est
 tamen ecclesie manifestum. ne forte non sit corrector
 sed peccator. Unde legitur in canone. Non prohibe-
 bat dispensator. id est sacerdos. pingues terre. id est
 peccatores. mensam domini. id est corpus et sanguinem
 Christi manducare sed moneat exactorem timere. sed
 cum minus malum si reddi suspectum de crimine quam
 committere crimen et de duobus malis cum alterum
 urget minus tamen sit eligendum. Videtur quod discre-
 tus sacerdos negare debet eucaristiam criminoso
 quatenus minus malum incurrat ut maius euitet
 id est ut reddatur suspectus. ne manducet indigne.
 Sane cum nemo debeat unum mortale committere
 ne proximus aliud mortale committat. eligendum
 est potius sacerdoti non probere peccatorem quam
 ut ille non peccet. sed ille potius debet eligere
 ut abstinendo reddatur suspectus. quia quod
 communicando manducet indigne. Sed queritur
 an Christus ab bonum. an ab malum eucaristiam iude
 traderit. Et quidem non videtur ab bonum de-
 disse ne sua sit intentio fraudatus. qui teste propheta.
 fecit vniuersa que voluit. iudas enim non
 ab bonum sed ab malum accepit. sed nec ab ma-
 lum debisse videtur. quia Christus non est actor malo-
 rum. sed vltor. Respondetur quod si hoc prepositio ad-
 dum debet ad malum intentio de notet vel affe-
 ctum falsa est propositio. Si autem consecucionem
 innuat vel affectum vera est. Sane Christus buccellam
 intactam iude porrexit. constitutum est ab ec-
 clesia. ne eucaristia detur intincta. Nec debet in-
 telligi quod sub buccella panis intincta Christus eucari-
 stiam dederit traditori. sed per buccellam intin-
 ctam atque porrectam suam denique traditorum ex-
 pressit. Sequitur. accipite et manducate. Quis vn-
 quam crederet quod panis in carnem et vinum in san-
 guinem conuerti potuisset. nisi ipse saluator hoc
 diceret. qui panem et vinum et omnia ex inuisibili-

bus creauit. Voluit ergo per nos panem et vinum
 sibi offerri. et ab ipso diuinitus consecrari ut fi-
 delis populus crederet verum esse misterium quod
 ipse tradidit discipulis suis dicens. Accipite et
 manducate. Similiter et de calice dixit. Sane non
 est intelligendum quod sumptum corpus de manu
 domini sibi discipuli ministrarent sed qui consecra-
 uit item et ministravit. Ac si diceret. Comedite
 Hanc veramque huius sacramenti commestionez
 insinuat. Dupliciter enim corpus Christi comeditur
 quia dupliciter intelligitur. scilicet verum quod de vi-
 gine traxit et in cruce pependit. et mysticum quod
 est ecclesia Christi spiritu vegetata. De vero corpo-
 re dominus ait. Hoc est corpus quod pro vobis
 tradetur. De mystico dicit apostolus. Unus pa-
 nis et unum corpus multi sumus. Verum corpus
 Christi comeditur sacramentaliter. id est sub specie.
 Mysticum autem comeditur spiritualiter. id est sub
 specie panis in fide cordis. De commestione sacra-
 mentali dicit dominus. Accipite et comedite
 hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur
 hoc facite in meam commemorationem. Hoc modo
 tam boni quam mali Christi corpus manducant. sed bo-
 ni ad salutem. mali vero ad iudicium. Nisi enim et
 mali Christi corpus comederent. non dixisset aposto-
 lus ad corinthios. xj. Qui manducat indigne iudicium
 sibi manducat non diiudicans corpus domini. Ille
 autem indigne sumit qui sacramentaliter et non
 spiritualiter sumit. Nam et iudas cum alijs eucari-
 stiam traditur accepisse. ut iam dictum est. De spi-
 rituali commestione dominus ait. Nisi manduca-
 ueritis carnem filij hominis et biberitis eius sanguinem
 non habebitis vitam in vobis. Hoc modo cor-
 pus Christi comedunt soli boni. Unde qui man-
 ducant et bibunt in me. et ego in eo. Nam qui
 in caritate in deo manet et deus in eo. Vel quid
 paras dentem et ventrem. crede et manducasti.
 Qui credit in christum comedit ipsum. quoniam incorpo-
 ratur Christo per fidem. id est membrum eius efficiatur
 vel unitate corporis eius firmus solidatur. Alibi
 enim quod manducatur incorporatur. et qui man-
 ducat incorporat hoc autem quod manducatur
 incorporat. et qui manducat incorporat. Verumque
 modum etendi Christus insinuat vbi dicit. Spiritus est
 qui viuificat. caro non prodest quicquam. quia caro
 Christi nisi spiritualiter comedatur non ad salutem sed
 ad iudicium manducatur. Sed quid fit de corpore
 Christi postquam sumptum fuit et comestum. Respon-
 deri potest quod si preterita queritur corporalis. in celo
 quod ratur vbi Christus est in dextra dei sedens. Ad tem-
 pus tamen presentiam adhibuit corporalem ut ad spi-
 ritualem presentiam inuicem. Unde cum sacra-
 mentum tenetur gustatur et comeditur. Ipsius corpo-
 ralis atque in visu et in sapore. et quoad corpus
 ralis sensus afficitur corporalis presentia non au-
 fertur. Postquam vero impercipiendo sensus de-
 ficat corporalis. deinceps non est querenda cor-
 poralis presentia. sed spiritualis est retinenda. quia di-
 spensatione completa Christus de ore transit ad cor.
 Melius est enim ut procedat ad mentem quam de sen-

dat in ventrem. cibus est non carnis sed anime.
Venit ut comedatur non ut consumatur. ut gu-
stetur non ut incorporetur ore comedatur. sed in
macto non digeritur reficit animum sed non ef-
fluit in secessum. Illud vero quod dominus ait.
Omne quod in os intrat in ventrem vadit. et in
secessum emittitur non de spiritali sed de carnali ci-
to dictum est. quod si forte secessus seu vomitus per
solam eucaristie perceptionem euenerit ex acci-
dentibus humoribus generatur. cum interduz
humores absque cuiuslibet cibi materia. vel efflu-
ant in secessum vel emittantur ab vomitu. ita
quod quantum ad nos seruat per omnia corruptibile
cibi similitudinem sed quantum ad se. non emit-
tit inuolabilis corporis veritatem species quan-
doque corroditur et maculatur. sed veritas nunquam
corruptitur aut inquinatur. si quando tale quid
videris noli timere sibi. sed esto sollicitus tibi. ne
tu forte leuaris si male crederis. Sequitur hoc
est corpus meum. Cum ad prolationem istorum ver-
borum hoc est corpus meum. panis mutetur in
corpus. et ad prolationem istorum verborum.
hic est sanguis meus vinum mutetur in sangui-
nem. et prius proferantur ista verba quam illa. vi-
detur quod panis prius mutetur in corpus. quam vinum
in sanguinem. Et ita videtur per consequens. quod
corpus sine sanguine est vel sanguis est sine cor-
pore. Propterea dicitur a quibusdam quod cum to-
tum est dictum totum est factum. volentes vel
non volentes ipsius conuersionis determinare
momentum. Alij vero dicunt quod licet ad prolationem
precedentium verborum panis antea mutetur in
corpus. et ad prolationem sequentium. vinum per
ea mutetur in sanguinem. Nunquam tamen corpus
est sine sanguine et sanguis sine corpore. sic neu-
trum est sine altero. sed sub forma panis sanguis
existit in corpore per mutationem panis in cor-
pus et econuerso. non quod panis id est corpus in
sanguinem vel vinum mutetur in corpus. sed neu-
trum potest existere sine reliquo. Sed queritur
quid demonstrauit christus quando dixit. hoc est cor-
pus meum. per hoc nomen hoc. non enim videtur
quod panem. quia panis non erat corpus christi nec
etiam corpus. quia nondum illa verba proferre-
rat. ad quorum prolationem panem mutauit in
corpus. Super hoc dicunt quidam. quod per hoc pro-
nomen nihil demonstratur sed illud materialiter
ponitur. Sed secundum hoc quomodo per dictionem
nihil significantem fit transsubstantiatio. Preterea
dominus utebatur illa voce significantiue et
nos viximus materialiter ergo non facimus quod
ipse fecit. Alij dicunt quod ea vis data est ipsis ver-
bis. quod ad ipsorum prolationem fit transsubstan-
tatio. Item ideo sacerdos non proferat ea signifi-
cantiue. quia non posset ea sic proferre. Mentis-
retur enim si diceret. Hoc est corpus meum. Verum
a premissa questionis laqueo facile se absoluit
qui dicit quod christus tunc fecit quando benedixit. de
quo dictum est super verbo Benedixit. Nam si op-
ponatur de sacerdote qui tunc consecrat. cum illa

verba pronunciat. Respondetur quod sacerdos nihil
demonstrat cum illis verbis. non utatur enunci-
atiue sed recitatiue quemadmodum et cum ait.
Ego sum vitis vera. ego sum lux vera. ego sum
lux mundi. et enumera talia. Rursus queritur.
quid demonstrauit cum dixit. Manducate ex hoc
omnes. licet in nullo quatuor euangelistarum hoc
legatur de corpore sed tantum de sanguine inu-
entur dictum. Bibite ex hoc omnes. Cum enim iam pa-
nem fregisset. si demonstrauit aliquid fragmen-
torum. illud non debebant omnes comedere sed
singulis debebat singula distribuere. si demon-
strat corpus non poterant ex illo. sed illud. come-
dere quia corpus christi non manducatur per pres-
sed integrum. Sane frequenter in sacra scriptu-
ra videtur agi de vno. sed agi de diuersis. ut est
illud. benedixit. fregit. et dedit. Benedixit panem
fregit formam. et dedit corpus. Eodem modo
cum dixit. Manducate ex hoc omnes hoc pro-
nomen ostendit integrum corpus. et propositio inu-
ent formam diuisam. ut iste sit sensus. Comedite cor-
pus integrum sub forma diuisa. Nam sola for-
ma per partes diuiditur. et totum corpus integrum
manducatur. Simili modo potest intelligi quod
subiunxit. hoc est corpus meum. id est illud quod
prebeo sub hac forma. Queritur etiam si addi-
tio. vel subtractio. vel transpositio. vel interpo-
sicio vel mutatio fiat in illa forma verborum quod
christus expressit. verum effectum consecratio-
nis impediatur. ut si dicatur addendo. hoc est cor-
pus meum. quod assumpsit de virgine vel sub-
trahendo hoc est corpus. non dicendo meum. aut
transponendo dicendo. corpus meum hoc est vel
interponendo. hoc est utique corpus meum. siue
mutando. hoc est corpus meum ihesu. Sane gra-
uiter peccat qui quolibet horum. quolibet at-
temptauerit. presertim si formam intendat muta-
re vel heresim introducere quia forma verborum
quod christus expressit. per omnia debet illibata
seruari. quamuis secundum philosophum. nomina et verba
transposita idem significant. neque velle per inutile
videtur. et non verbum ex verbo. sed sensu ex se-
su transferendum est. Quid si inter prolationem for-
me panis et vini interponatur spatium. et quidem
nichilominus fit transsubstantiatio. de hoc tamen
dubium non est. secundum illos qui duas asserunt esse
formas. ut iam dicitur. Sed cum ad prolationem
istorum verborum. hoc est corpus meum panis
mutetur in carnem. Et ad prolationem istorum
hoc est sanguis meus. vinum mutetur in sangui-
nem. videtur quod panis sine vino et vinum sine pa-
ne valeat consecrari ut premissum est. et ita si per
prolationem istorum et ante prolationem illo-
rum impedimentum accedat sacerdoti. quo mi-
nus procedere valeat. videtur quod panis sit muta-
tus in carnem vino in sanguinem non mutato.
Nunquid ergo hoc casu alius sacerdos totum
repetet a principio. et sic super panem iteratur
consecratio. an vero ab eodem loco tantum in-
cipiet in quo sacerdos ille dimisit. et sic diuidetur

mysterium unitatis. Super hoc itaq; legatur in concilio tholetano. Censuimus convenire ut cum sacerdotibus missarum tempe sacra mysteria consecrantur si egritudinis accidat cuiuslibet interueniens quo ceptum nequeat consecrationis eximplere mysterium. sic librum episcopo vel presbitero alteri consecrationem exequi cepti officij. ut precebetur. supple qui deferunt libent alij pro complemento succedant. de hoc etiam dicitur in septima particula super verbo noui et eterni ab finem. Verum cum inter theologos de tempore consecrationis sit diuersa sententia quibusdam dicentibus. qd cum totum est dictu totu est factum. alijs afferentibus qd panis ante mutat in corpus. et postea vinum mutatur in sanguine ut dictum est. Ideo pleriq; tucius incedentes. affirmant qd alius sacerdos repetere debet consecrationem atq; perficere. qm non dicitur iteratum quod nescitur esse factum. tamen ne vlla fiat iteratio vel diuisio sacramenti. nec aliquis scrupulus erroris vel dubitationis remaneat consilium iudicatur. ut illa talis oblata studiosissime pro infirmis recodatur. et super alijs speciebus panis et vini totus canon repetatur. et premissa hostia consecrata in fine misse a ministro vel alio fumatur. Sed si vinum inueniri non possit. vel aliquo casu intercedente defuerit. Queritur veru necessitate cogente vel casu intercedente sola panis materia possit in eucaristiam consecrari sicut et sub sola panis specie debet eucaristia reseruari. Sunt sane qui dicunt qd cum verbum et elementum conficiant sacramentum. nec forma verborum nec materia rerum. quas xpus mutari siue dimidiari potest. quia sicut vinum sine pane. sic panis sine vino minime consecratur. Unde siue aqua pro vino mitteretur in calicem. siue ordum pro frumento formetur in panem. sicut neutrum per se. sic neutrum cum alio transsubstantiatur in carnem aut mutatur in sanguinem. Nam si panis sine vino vel vinum sine pane mutari posset in carnem aut sanguinem. In hijs itaq; regionibus in quibus alterueru inueniri non potest licite posset alterum sine altero consecrari. minus enim ignorantia qm necessitas. vel negligentia qz difficultas excusat. Alij vero dicunt qd cum xps prius ouerterit panem in carne. et postea mutauerit vinum in sanguinem. sicut euangelice lectio nis textus ostendit. et sine vino panem. et sine pane vinum consecrari contingit. Grauius tamen offendit qui negligenter vel ignoranter alterutram speciem pretermittit. grauius qui scienter aut sponte. maxime si formam intendit mutare. vel heresim introducere. Quis ergo facendum sacerdoti. si vinum post consecrationem coperiat pretermittit. Respondeo si hoc studiose causa introducendi heresim factum est. non est sacramentum corporis. Si vero per obliuionem vel negligentiam. aut nichilominus facta est consecratio corporis. ut premissum est. Tunc tamen ut dicunt aliqui vinum apponi debet. et super verba

ab consecrandum sanguinez repetere scz ab illo loco. Simili modo et vsq; in finem. obmissis tñ crucibus duabus que fiunt sigillatim super panem. Alij vero dicunt qd vino apposito in calice panem consecratum debet immitti. sic qd absq; alia repetitione sumere sacrificium sicut fit in die pasceus. Alijs videtur qd non debet vinu apponi ne scandalum generetur. Sed qd primi dicunt veru est. nam velius scandalu nasci pmittitur qm veritas relinquatur. Si enim hec veritas pretermittatur. scz qd vinum non apponatur non potest vere dici hoc sacramentum comixtio corporis et sanguinis. nec corpus xpi sine sanguine sumi debet vel hostia seruetur et super alijs speciebus canon repetatur ut premissum est. Veru tamen si sacerdos aqua gustata ieiuniu soluerit illa die non iteret sacramentu. Si aut ante verba transsubstantiationis. scz hic est calix et aduerterit. vinum fore pretermittit. vel etiam vtrumq; scilicet vinum et aquam. tunc illa apponat in calice. et in consecratione procedat. reincipiens ab illo loco. Hanc igitur oblationem et. Si vero vinum sine aqua apponatur. non ited minus est sacramentum. ut dicitur in sequenti particula super verbo noui et eterni testamenti. Quod si aliquid de sanguine stillauerit. de hoc etiam dicitur super verbo. qui pro multis. Verum cum inter vni pontifici multi sacerdotes concelebrant. prout dicitur in sexta parte sub quinta feria cene domini vbi agitur de oleo infirmorum. Si forte non simul omnes consecratoria verba pronunciant. queritur an ille solus conficiat. qui primus illa pronunciat. et an ceteri iterant sacramentum. Si enim hoc concedatur poterit contingere qd ille non conficit qui principaliter celebrat. et ille conficit qui secundario celebrabit. et sic pia celebrantis intentio defraudatur. Sane dici potest qd siue prius siue posterius profuerant sacerdotes referri debet eoz intentio ad instantans prolationis episcopi. cui principaliter celebranti concelebrant. et tunc omnes simul consecretant et conficiunt. quanquam nonnulli ofendant. qd qui primus pronunciat ille consecrat. ne aliorum defraudatur intentio quia factum est qd intenderant. Conueuerunt autem presbiteri cardinales romanorum circumstare pontificem et cum eo pariter celebrare. et consumato sacrificio. de manu eius communionem accipere. signantes apostolos. qui cum domino pariter discumbentes sacram de manu eius eucaristiam acceperunt. Et in eo concelebrant ostendunt apostolos tunc a domino ritum huius sacrificij didicisse. Sane dictis verbis illis. hoc est corpus meum. sacerdos eleuat corpus xpi primo ut cuncti astantes illud videant. et petant qd proficit ad salutem. Juxta illud. Ego si exaltatus fuero a terra et. Secundo ad notandum qd non est aliud dignum sacrificium. pmo est super omnes hostias. Tercio exaltatio eucaristie in manu sacerdotis signat xpm veru panem. pphetas in scripturis

exaltatum. quanto scilicet eius incarnationem pro
phetizabant. Unde isa. Ecce virgo concipiet. et
hunc cibum fore ceteris excellentiorem. Similit
et de potu. Quarto signat resurrectionem. Qui
to hostia eleuatur. ut populus non preueniens
consecrationem sed ex hoc cognoscens illa facta
esse et cristu super altare venisse reuerenter ad
terram prosternantur. Juxta illud ad phil. In
nomine ihesu omne genua flectatur etc. et illu cor
de et ore adorent. Juxta illud apostoli ad roma.
Corde creditur ad iusticias. ore autem confessio
fit ad salutem. Alia ratio ponitur prope finem
vndecime particule canonis. Licet igitur fides
sufficiat ad salutem. iuxta illud Augustini. Cre
de et manducaisti. non tamen superflua est ele
uatio. tum propter causas premissas. tum quia
ibi tempus et locus agenbi opus se offerunt. fi
des sine operibus. scdm iacobum. mortua est. pp
ter easde qz causas calicis eleuatio. licet sanguis
viteri non possit superflua non est. Verum autem
calix coopertus eleuari debeat. dicitur in sequen
ti particula super verbo. qui pro vobis. Et tam
corpus qm calix. cum veraqz manu eleuant. pp
maiozem reuerentiam et securitatem. Et exinde
stringit pollices et indices. prout dicitur super
verbo. Unde et memores. In eleuatione autem v
triusqz squilla pulsatur. nam et in veteri testa.
leuite tempore sacrificij tubas clangebant argen
teas. ut earum sonitu populus premunitus fo
ret ad adorandum dominum preparatus. Et pp
ter causam eandem squilla pulsatur. dum corp9
christi ad infernum portabatur. Mula etiaz ca
pellam domini pape baiulans squillas fert. ob re
uerentiam reliquiarum quas portat. Tunc etia
ceri accenduntur propter causas in secunda par
te sub ti. de accolito scriptam.

Simili modo etc. Septima pars licet sub
vtraqz specie sumat verunqz scilicet cor
pus et sanguis. vtraqz tamen species co
secratur et neutra superfluit. ut ostendat qd chri
stus humanam naturam assumpsit scz corpus et
animam ut totum redimeret. Panis em referat
ad carnem et vinum ad animam. quia vinum san
guinem operatur. in quo sedes est anime. vnde
legitur in leuitico. Anima carnis in sanguine e
Moyles quoqz testatur qd caro pro corpore sa
guis autem offertur pro anima. quo circa pa
nis et vinum in sacrificio offerunt. quod valet
ad tuicionem corporis et anime. ne si sub specie
panis sanguis sumatur cum corpore et sic sub al
tera tantu specie sumat ad alterius tm puteat p
tinere salutem. Et quamuis sub specie panis san
guis sumatur cum corpore. et sub specie vini su
matur corpus cum sanguine. tamen scdm innoc.
iii. nec sanguis sub specie panis. nec corpus sub
specie vini bibitur aut comeditur. quia sicut nec
sanguis comeditur nec corpus bibitur. ita neu
trum sub specie panis bibitur aut sub specie vi
ni comeditur. Et si concessibile videtur qd corp9

bibendo et sanguis comendo sumatur. Est et
go scdm eum in obus fumendi carnem et sangui
nem quo neuerum manducatur aut bibitur. Et
ideo recte statuitur in canone. qd corpus xpi sa
cerdos sine eius sanguine non sumat. Vn in qui
busdam locis post sumptionem corporis et sangui
nis xpi aliquid de ipso sanguine reseruatur i ca
lice. et super infunditur vinum purum. ut alij co
municantes inde sumant. non enim esset decens
tantum sanguinem coficere. nec calix capax in
ueniretur. Vtrum autem per contactum sangui
nis vinum appositu efficiat sacramentum. dicitur
super verbo hic est calix. Sequitur. postquam ce
natum est etc. xiiij. luna primi mensis ad vespera
xps sedz legem tipicum pasca cum apostolis ce
lebrauit cum quo dixisset. desiderio desideravi.
hoc pasca manducare vobiscum anteqm patiar.
Cur hoc diceret. statim ostendit. ut sez veteri pa
sce finem imponens noui pasce substitueret sacra
mentum. Accipiens enim panem benedixit. ac
fregit. deditqz discipulis suis dicens. Accipite
et comedite hoc est corpus meum quod pro vo
bis tradetur. Similiter et calicem postqua cena
uit dicens. Bibite ex hoc omnes. hic est sanguis
noui testamenti qui pro vobis et pro multis ef
fundetur in remissionem peccatorum. hoc faci
te in meam comemorationem. Hac igitur insticu
tione formati celebramus iugiter per misterium
quod semel offerebatur in preclum. nam vbi ve
ritas venit figura cessauit. Christus em post ce
nam corpus et sanguinem suum dedit apostolis
ut hoc sacramentum velut vicimu testatoris ma
datum arcius memorie comendaretur. Vnde no
uissimum contens heredibus testamentum dixit
vos estis qui permansistis mecum in temptatio
nibus meis. et ego dispono vobis regnum. sicut
pater meus michi disposuit. ut edatis et bibatis
super mensam meam in regno meo. Et licet apo
stoli eucaristiam non ieiuni acceperunt. non ideo
calumniandum est. qd pransi debeant hoc sacramen
tum recipere. sicut faciebant illi quos apostol9 ar
guit dicens. Conuenientibus vobis in vnum iaz
non est dominicam cenam manducare. vnus quis
qz eniz presumit cenam suam ad manducandum. et
alius quibez esurit. alius ebrius est. Item ex hoc
verbo. postqm cenatu est. videtur qd sacerdos co
municare debeat priusquam transeat ad calicis
consecrationem. Sed de hoc dicitur sub titu. de
comunicatone sacerdotis. Sequitur. accipiens et
hunc preclarum calicem etc. ponitur continens
pro contento. Nam et vnus et item. et tunc et
nunc. et hic et alibi sacrificatur ab omnibus to
tus est in celo. totus est in altari simul. et sedet
ad dextram patris. et manet sub specie sacramen
ti. sicut tactum est in sexta particula sup verbo
eleuatis oculis. Quod autem vnu in calice con
secrauit patet ex eo qd ipse subiunxit. Non biba
ammodo ex hoc gemmine vitis etc. Et fiunt iste
consecrationes cum signo crucis. ut dictum est
in sexta particula super verbo Benedixit. quia

virtute crucis et verborum fit transsubstantiatio naturarum. **H**ec autem sunt verba. **H**ic est calix mei sanguinis id est continens sanguinem meum vel sanguis significans passionem. **E**t nota quod passio dicitur calix vel a calida potione. vel quia mensurate sumitur. **F**idelis enim deus qui non sinit nos affligi. plus quam portare possumus. **D**e calice dicitur est in parte prima sub t. de picturis. **H**ic autem paruum eleuato calice sacerdos illud deponens non deserit eum. ad notandum quod quilibet apostolorum sic calicem accepit. quod unicuique dominus ministravit. **S**equitur noui et eterni testamenti et tunc subaudi confirmatio noui dicitur. quia nos in nouat per fidem christi eterni. dicitur. quia lex noua non est transitoria sicut antiqua. **V**etus enim testamentum quod hircorum et vitulorum fuit sanguine dedicatum. promittebat homini tempora et transitoria. **M**ouum vero quod christi sanguine fuit consecratum promittit eterna. et ideo testamentum scilicet illud fuit vetus et transitorium. hoc autem nouum est et eternum. **D**e nouo habetur luc. xxij. **D**ispono vobis regnum tunc. ut supra vel in de probatur eternum id est perpetuum. **V**nde asseritur. nouum id est vltimum. **M**ouum enim hominis testamentum immobile perseverat. quia testatoris morte firmatur. **I**uxta illud apostoli. **T**estamentum in mortuis confirmatum est. alioquin non valet dum viuere. qui testatus est. **P**orro testamentum non solum dicitur scriptura sed et promissio. ut dicitur in psalmo vij. partis. et secundum hunc modum dicitur. **H**ic est sanguis noui et eterni testamenti. id est confirmatio noui et eterni promissionis. sicut dominus ipse promittit. **Q**ui manducat corpus meum. et bibit meum sanguinem habet vitam eternam. **V**nde nec primum testamentum ut inquit apostolus sine sanguine dedicatum est. **L**ecto enim vniuerso legis mandata moyses accipiens sanguinem hircorum aut vitulorum. ipsum librum et omnem populum aspersit dicens. **H**ic est sanguis testamenti quod mandauit ad vos deus. **E**cce et quod apprie moyses verba predicat. quibus christus vultus est in cena. **Q**ueritur utrum aqua cum vino conuertatur in sanguinem. **D**e quo etiam iam infra dicitur. **S**i enim conuertitur. ergo aqua est sacramentum sanguinis. primo videtur quod populi. **M**axime aque multe populi multi. et ob hoc aqua vino miscetur ut christo populus adunetur. **M**axime et de latere christi sanguis exiit et aqua. prout tactum est sub t. de oblatione. **S**i vero non conuertitur. queritur ubi post consecrationem existit et quomodo separatur a vino cui fuerat in vnum mixta. **S**i autem post consecrationem aqua pura permanserit. sed hoc non bibit solum sanguinem sacerdos in hoc sacramento. et sic post primam summptionem iteque eodem die communicare non debet. ac si priusquam aqua bibisset. **M**axime ideo sacerdos postquam profudit eodem die iterum non sacr. ficat quod vinum purificationes sumit. **A**n forte dicitur quod sicut vinum mutatur in sacramentum redemptionis. sic et aqua transit in sacramentum absolutiois. que de latere christi piter

effluerunt. **Q**uis hoc audeat diffinire. **N**am et illud inquitur. **V**erum christus resurgens ex mortuis sanguinem illum resumpsit quem in cruce effudit. **S**i enim capillus de capite nostro non peribit quantum magis sanguis ille non perijt qui fuit de veritate nature. et tamen ille in plerisque ecclesiis dicitur seruari. **Q**uid etiam de circumsione prepucij vel de precesione umbilici dicitur. an in christi resurrectione redijt ad veritatem humane nature et ad locum glorificatum. **S**ed melius est totum deo omittere quam aliquid temere diffinire. **C**redetur tamen prepucium in lateranensi basilica conseruari. licet a quibusdam dicatur. quod illud fuit in iherusalem delatum ab angelo karolo magno qui transtulit illud et posuit aquis grani honorifice in ecclesia beate marie. **S**ed post a karolo caluo positum est in ecclesia sancti saluatoris apud Karoliensem. sed si hoc verum est mirandum est. **C**um enim caro illa de veritate humane nature fuerit. creditur quod christus resurgente ad locum suum glorificatum redijt. **A**lii qui tamen dixerunt quod hoc verum esse posset. iuxta opinionem eorum qui dicunt id solum esse de veritate nature humane et resurgere. quod ab aduocato traductum est. **I**llud autem omnino nephandum est opinari. quod quidam dicere presumpserunt. videlicet aquam in fleuma conuerti. **N**am et de latere christi non aquam sed aquam cum humore. id est fleuma mentiuntur exisse. **Q**uo namque precipue ecclesie sacramenta de christi latere fluxerunt. videlicet sacramentum redemptionis in sanguine et sacramentum regenerationis in aqua. non enim baptizamus in fleumate sed in aqua. **I**uxta illud euangelij. nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non intrabit in regnum celorum. **Q**uibusdam tamen non videtur absurdum quod aqua cum vino transeat in sanguinem. ea videlicet ratione quod aqua per admixtionem transit in vinum et vinum per consecrationem transit in sanguinem. **A**qua namque transit in vinum. cum multo vini modicum infunditur aqua. alioquin tota vini substantia propter guttula aque mutaretur. ut quoddam fiat ex illis confusum. quod nec sit aqua nec vinum. et tota fontis vel fluminis aqua propter modicum vini stillam in confusione spiritum mutaretur. nec panis ille posset in eucharistiam consecrari. qui factus est de frumento cui forte admixtum fuit vnum granum ordei vel a uene. **S**i ergo plus apponatur aqua quam vini erit irritum sacramentum. **Q**uod tamen videtur ut tamen ibi vini ponatur quod aqua mixtum saporem vini retineat. de hoc dicitur in vij. parte sub. v. feria cene domini ad fi. **S**i autem pro calicis consecratione alium vinum mixtum in calicem illud quod non transit in sanguinem. nec sanguini miscetur. sed accidentibus prioris vini. **C**onmixtum corpori quod sub eis latet vndique circumfunditur non madidum circumfusum. ipsa tamen accidentia vinum appositum videtur afficere. quod in de officitur. quod si aqua pura fuerit apposita vini sapore assumit. **Q**uidam autem voluerunt astruere. quod sic aqua pura per aquam benedictam contactum efficitur benedicta sic et vinum per sacramentum contactum efficitur consecratum et transit in sanguinem. quorum assertionem mime ratio suffragatur. **D**e quo etiam dicitur sub quinta feria cene

130

domini Sed nūquid irritum est qd geritur. si for
te aqua p̄mittatur. Et videtur qd sic ex hijs q̄
sub ti. de oblatōne tacta sunt. Cautū q̄ est in ca
none cipriani. qd non potest calix domi esse aqua
sola nec vinū solum. nisi verunqz miscatur. Et
calix domini nō est aqua sola nec vinum solum.
Sic nec edip̄ domini potest esse farina sola. nisi
verūqz fuerit adunatū. et panis vni⁹ opage so
lidatū. Et hoc quidā ostanter affirmant asseren
tes qd sicut aqua sine vino ossecrari nō potest. sic
nec vinū sine aqua transsubstantiari valet. qz d̄
latere xpi sit verunqz manauit. Alij v̄o ocebūt.
qd si quis quā nō inēdentes heresim introduce
re obliuione vel ignorātia p̄ter miserit aquā non
sit irritum sacramentū. Illā tamē p̄ obliuionē p̄
mittens venialit̄ peccat. p̄ negligentā mortalit̄
et graui⁹ est puniēdus. et semp̄ potest apponi añ
transsubstantiatiōnem. et qd p̄dicatur. vinū solum
non posse offerri. intelligūt. nisi fiat simplicit̄ vel
ignorāter. vel nō potest. i. nō debet. Nam d̄ gre
corum ecclesia nō apponere aquā in sacramento
Ait em̄ Ciprianus Si quis de antecessoribus v̄l
ignorāter vel simpliciter nō obseruauerit quob
nos domin⁹ facere exemplo et magisterio docu
it potest simplicitati eius de indulgentia domi ve
nia cōcedi. nobis v̄o nō potest ignosci qui nūc
a domino instructi sum⁹. vt calicē domi cū vino
mixtū. i. vinū cum aqua in calice mixtū. sed qd
domin⁹ obtulit offerim⁹. Ex quib⁹ verbis apte
colligitur. qd vinum aque mixtum xps in cena di
scipulis tradidit. Si vero vinum p̄mittit̄. de
hoc dictum est in sexta particula super v̄bo hoc
est corpus. Porro licet diligenti studio vinū
optimum pro sacrificiō sit querendum. viciuz ta
men vini nō maculat mendiciam sacramēt. quo
circa. siue nouum vinum quod appellat̄ acetum
siue etiam muscibū in sacrificiū offeratur. sacra
mentum conficitur et diuinitus ossecratur. Viciū
tamen est tamen ne tale vinū mixtum vel coctuz
vel rosatum vel speciatum in calice ponat̄. Sūt
tamen qui dicūt acetum nō esse vinū. cum pro
priam mutauerit naturā. nam vinum est calidū
illud frigidū. et ideo ex eo ofici non posse. sic nec
ex agresta. Quod ocedi potest in aceto ex alio
qm̄ ex facto. Nam si ex vino factū fuerit secus
cum eadem prope sit v̄sa. i. substantia. Julij q̄ pa
pa dixit. qd cū lacte ofici nō potest. Botrus autē
v̄ue in necessitate oprimi et in te cōfici potest. s̄
de ipso botro nō op̄llo nō potest comunicari. Nō
potest etiā ofici cū aq̄ cū qua pann⁹ in multo in
tinctus lauat̄. Illud autē notandū est qd si vinum
in calice ogelatū fuerit debet tambū exalare sa
cerdos donec glacies soluantur qd si sic solui ne
quiuerit abbitat ignē Si autē musca vel aranea
vel aliquid tale ceciderit in sanguinē proici debz
vinum illud in piscinā et aliud vinum et aq̄ appo
ni. Si vero post trāsubstantiatiōnez ibi ceciderit
vel sanguinem tetigerit. sanguis fumatur et il
lud prius in aliquo calice sepe vino perfunda
tur. Et quāto cautius et diligentius fieri potest

ablūatur. et tēnum super pristinam eremetur.
qz vix posset absqz horrore et vomitu sumi. Ab
lucionem vero ipsam sacerdos post ose cratiōnez
vel ministerumat. Sed et si quis statim xpi cor
pore sumpto nausēā patitur. vomitus similit̄ sup
pristinam oburatur et puluis in pristinam mit
tatur. Si tamē aliqua hostie particula videat̄ ibi
vel si corpus xpi infirmo datum reicitur illd̄ re
uerenter suscipiatur. et seritum cū vino in cali
ce fumatur. si integrum nequeat recipi. et si hor
ror sit illud fumere. pro reliquijs custodiatur.
Non est igitur banda eucaristia egroto v̄men
ti s̄ credat et māducauit. S̄ et si quis adeo egro
tus est vt masticare nō possit. tunc tanē fumat
aquam a xpi corpe tactam. minimam tamē xpi
culam fumens totum sumit vt p̄missum est. Nō
est etiā banda ebriō infano. heretico. ep̄ lentico.
et similibus. nisi infirmitate cessante. lepro tamē
dari potest et muto. et egroto op̄ti sue mentis
post osessionem et absolutiōnem a peccatis. Qua
lis autem penitencia imponenda sit. et qui prop̄
ebrietatem et voracitatem. vel per infirmitatem
eucaristiam euomit in canone debet haberi. Et
nota qd is qui comunicauit si omode et absqz vio
lencia nature potest. debet abstinere a sputo. ali
oquin p̄ horam ouientē spuere potest. saltez
in loco vbi sputum nequeat p̄dib⁹ oculari. Si
quidem spūalis omnia iudicat et ipse nemie iudi
catur. et oia munda sunt mūdis. qd si sup lignum
vel lapidem. vel terraz. eucaristia. vel aliquid de
sanguine ceciderit. sanguis lingua lambendus ē.
et deinte ratendus et extergēbus est ipse locus
et puluis in sacrario siue cum reliquijs reponen
bus. Si vero super corporale ceciderit. fugatur.
sicut. diligentius fieri poterit. vt lauetur ter in
calice. et aqua d̄tōnis fumatur p̄ missam. dein
te corporale recentendum est. et loco reliquia
rum seruandum est. Si vero palla altaris in t̄n
cta fuerit. eoz modo ipsa particula t̄ncta in
scisa est pro reliquijs seruanda. Si autem sup ca
fulam vel albam de guttet. similiter fiat. Si sup
quodcunqz prophanum vestimentum. oburēda
est pars illa. et cinis in loco sacro reponēdus vt
dicunt. Pius tamē papa statuit. vt si aliquid de
sanguine stillauerit in terram lingua labat̄. Si
vero fuerit tabula locus corrodatur. ne concul
cetur. et rasura igne consumatur et cinis intra
altare combatur. Et si super altare stillauerit. for
teat minister stillam quantum poterit. si sup im
t̄zum altaris. minister lauet imt̄examina que
st illam tetigerint tribus vicibus calice subē po
sito et aqua ablutiōnis fumatur in calice. et iux
ta altare recondat̄. Ibidem etiam sequitur qd
lis penitencia sacerdoti cui hęc contigerunt. sit
priusquam celebret in ponenda. Et nota qd si añ
transsubstantiatiōnez effusa fuerit. pars mutetur
palle sub silentio. et celebrans suum officium. ex
equatur. Si et oem effusum sit tunc p̄missa con
fessionem ministret tenuo et reincipiat officiū ab
illo loco. Hanc igitur oblatiōnem. et c. Si vero

post transubstantiationem pars effusa est tunc
 similiter officium exequatur. Si totum ita qd ni
 cibil hauserit. quod valde enorme est. et ponat
 hostiam super propiciatorium et ministret denovo
 panem vinum et aquam. et reincipiat. **P**ane igitur
 ob tē. confessione tamē pmissa hostia vero ser
 uata sumatur postmodum a ministro in fine mis
 se. vel seruetur pro infirmis. Rursus concilium
 aurelian. statuit qd qui non bene custodierit sa
 crificium. et mus vel aliud animal illud comedere
 ret. xl dies peniteat. **Q**ui autē pderit illud in
 ecclesia. vel pars eius ceciderit. et inuenta nō fu
 erit. xxx. dies peniteat. **I**n eodem etiam capitulo
 ita sequitur in burcardo. l. v. **V**nde scriptum est
 perfundens aliquid super altare de calice. quan
 do offertur sex dies peniteat. aut si habūdant
 septē dies peniteat. **Q**ui autē perfundit calicem
 dum misse solennitas celebratur. xl. dies penite
 bit. **S**i vero missa celebrata presbiter neglexe
 rit accipere sacrificium. similiter. xl. dies penite
 at. **E**t qui pollutus nocturno tempore acceperit
 sacrificium. septē dies peniteat. **Q**ui negligenci
 am erga sacrificium fecerit vt a vermibus sumptum
 ad nichiluz deuenerit. tres quadagesimas
 cum pane et aqua peniteat. **S**i integrū inuentum
 fuerit. et in eo finis oburatur et cinis super alta
 re recondatur. **E**t qui neglexerit quater nis die
 bus suam negligentiam soluat. **S**i cum amissio
 ne saporis sacrificium decoloratur. xx. dies ieiunio
 expleantur. **Q**ui vero aglutinatum miserit
 septem dies peniteat. **S**i sacrificium fuerit sorbi
 da verustate perditum. igne comburendum est.
 et cinis iuxta altare sepeliendus est. sic legitur
 in burcardo. li. v. c. omne. **I**stud etiam notandum
 est qd si a naso sacerdotis celebrantis sanguis ex
 ierit vel nausea supuenerit. recipiatur in aliquo
 flasculo ne sancta contaminentur. et terfo naso
 vel ore abluto reincipiat sub silentio vbi dimisit
 Si vero infirmitas superuenerit inuitatur super
 crepitubinem siue aram altaris vel sedeat donec
 conualescat. et sic incipiat vbi dimisit. **S**ed si nul
 lo modo potest consummare misterium alius sacer
 dos paratus incipiat vbi ille dimisit prout dictū
 est in sexta particula super verbo. hoc est corp
 meum. **S**ed si incertum est vbi ille dimisit. tunc
 quia periculosum esset verba sacramenti itera
 re vel pretermittere. posita oblata illa super pro
 piciatorium ministret denovo vt premissum est.
Sequitur fidei. ideo dicitur misterium fidei.
 quia aliud videtur. et a iud intelligitur hoc cre
 dere iubemur. discutere non audemus. fides enī
 non est nisi de occultis. **I**uxta illud fides nō ha
 bet meritum. et vt supra grego. dicit qd ideo dicit
 misterium fidei. quia credere debem qd ibi sal
 nostra consistit. vel qd sine fide non fit hoc sacra
 mentum. i. sine ea illud intelligi plene nō potest. **D**icit
 tur autē misterium. quia secretam et reconditam
 habet dispensationem. **M**ysteriū enī grece dicit
 secretum latine. et scdm Inno. iij. nullus euange
 listarum dixit hec verba. **E**t hijs autem et alijs

scripturis verbis quidam dixerunt in sacramento
 altaris veritatem corporis et sanguinis xpi nō
 esse. sed ymagines tm specie et figuram. pro eo
 qd scriptura memorat aliquociens id quod in al
 tari suscipitur esse sacramentum et misterium et
 exemplum. sed hij profecto laqueum erroris in
 currunt. de quo etiā dictū est in sexta particula
 super verbo fregit. **N**unquid enī ideo sacramen
 tum altaris veritas non est. quia figura est. ab
 sit omnino si enī hoc esset. ergo nec mors xpi ve
 ritas est quia figura est. et resurrectio xpi veri
 tas non est. quia figura est. nam mortem et re
 surrectionē xpi figurā et ymaginē et similitudinē
 esse. manifeste declarat apostolus dicens. **X**ps
 mortuus est pro delictis nostris. et resurrexit p
 pter iustificationem nostram. **E**t petrus aposto
 lus. xps passus est pro nobis. nobis relinques
 exemplū vt sequamur vestigia eius. ergo mors
 xpi exemplū fuit vt peccato moriamur. **E**t resurre
 ctio eius exemplū fuit vt iusticie viuamus. **S**i
 enim veritas nō fuit. ergo xps vere mortuus nō
 fuit. et vere non resurrexit. sed et mors ei et re
 surrectio eius vera non fuit. sed absit hoc. **N**am
 propheta de eo prebixit. **V**ere languores nros
 ipse tulit. et dolores nostros ipse portauit. **A**ltaris
 ergo sacramentū est veritas et figura. **T**ria
 quippe sunt in hoc sacramento discreta. videlicet
 forma visibilis. veritas corporis. et virtus spūa
 lis. forma panis et vini. veritas carnis et sangui
 nis. virtus caritatis et vnitatis. **P**rimū oculo
 cernitur. **S**ecundum animo creditur. **T**erciū
 corde percipitur. **P**rimū est sacramentum et
 non res. **S**ecundum est sacramentum et res. **T**er
 cium vero est res et non sacramentum. **S**ed p
 mū est sacramentum geminē rei. **T**erciū est
 res geminū sacramenti. **S**ecundum autem est
 sacramentum vnius et res alterius. **N**am forma
 panis veranqz xpi carnem significat. i. veram et
 mysticam. sed veram carnem et ostendit et signifi
 cat. mysticam vero significat sed non continet.
Sicut enim vnus panis ex multis gramis consistit
 et vnum vinum ex diuersis racemis confluit. sic
 et corpus xpi ex multis membris componitur et
 vnitatis eucaristica ex diuersis personis consistit
 sed in predestinatis. vocat s. iustificatis. et glo
 rificatis. nam quos deus predestinauit hos et vo
 cauit. et quos vocauit hos et iustificauit et vñ
 apostolus. vnus panis et vnum corpus multi fu
 mus. **I**n cuius rei tipum est facta archa domini
 de lignis sethim. que sunt incombustibilia. et al
 te spine similia. **P**arec ergo qd substantia corpo
 ris et sanguinis xpi est sacramentum et res sed
 alterius sacramenti est res. et alterius rei est sa
 cramentum. **E**st enim res pimi quia signatur et
 continetur a primo videlicet a forma visibili. et
Et est sacramentū terciū. quia significat et efficit
 terciū. i. vnitatem ecclesiasticam. **D**icit ergo
 hic misterium fidei. qm aliud ibi cernitur. et ali
 ud ibi creditur. **C**ernitur enī species panis et vi
 ni et creditur veritas carnis et sanguinis. **Q**uod

autem hic dicitur misterium fidei. alibi dicitur spiritus et vita. **S**piritus enim est misterium. secundum illud. **L**itera occidit spiritus autem vivificat. et fides est vita. secundum illud. **I**ustus meus ex fide vivit. **M**uic ergo dominus ait. **V**erba que locutus sum vobis spiritus et vita sunt. **V**erum cum consecratio perficiat sacramentum et post consecrationem non sit in altari panis aut vinum queritur. **Q**uis panis est corporis aut quod vinum est sanguinis sacramentum. nam si dicatur quod panis qui fuit. vel vinum quod exiit profecto nec ille corporis. nec si ludo est sanguis sacramentum. quia panis transiit in corpus. et vinum in sanguinem. **S**i vero dicatur quod species illa que remansit. illa quidem nec exiit ex gramina nec confluit ex racemis cinis. quoniam ex hijs non provenit accidens sub substantia. **Q**uam ergo si similitudinem assignabimus inter sacramentum rei. et rem sacramenti. **N**am si sacramenta non haberent similitudinem rerum. quare sunt sacramenta. proprie sacramenta non dicerentur. sicut sacramentum baptismi quod est ablutio carnis exterior. similitudinem habet significati. quod est ablutio mentis interior. **S**ane sacramentum istud in eo gerit similitudinem corporis. in quo panis similitudinem representat. species ergo panis sacramentum est corporis. non solum ratione rei signate. verum etiam ratione ostentis. **Q**ueritur autem utrum species panis et veritas corporis unum sint sacramentum an diversa. **Q**uod videtur quod diversa. cum enim diversa sint signa videtur quod diversa sint sacramenta. **P**reterea scriptum est. proficiat in nobis quesumus domine tua sacramenta. quod ostendit. **Q**ueritur haec sub te oratione novissima exponitur. **S**ed videtur contra quod sint solum unum. cum enim eandem rem sacramenta significent videtur quod item sint sacramentum. **P**reterea alibi legitur. presta ut hoc tui corporis et sanguinis sacramentum non sit nobis reatus ad penam. **S**uper hoc dicunt quidam quod forma panis et vini sint unum sacramentum. non propter unum signatum. sed propter unum contentum. **S**pecies autem panis et veritas corporis sunt unum sacramentum. non propter unum contentum. sed propter unum signatum. **N**on debet concedere quod sicut diverse res propter unum et idem signatum idem sunt sacramentum. sic eadem res propter diversa significata diversa sunt sacramenta. **Q**ui bus obicit quod si species panis et veritas corporis idem sunt sacramentum. cum species panis sacramentum sit corporis. ergo veritas corporis idem est sacramentum. et ita idem est sacramentum sui. **S**ed hoc non procedit. quia species panis. et est quoddam sacramentum quod est veritas corporis. et est quoddam quod non est illa. quoniam sunt duo sacramenta diversa. **A**lij vero dicunt. quod siue diversa sint significata siue diversa significantia. semper diversa sunt sacramenta. quos oportet concedere quod in altari sunt ad minus quatuor sacramenta. videlicet species panis. et species vini. veritas carnis. et veritas sanguinis. **P**reterea cum panis et vini diversa sint accidentia. ut sapor et odor. po-

bus et color. quantitas et figura videtur quod singula per se sint varia sacramenta. quia enim ratione potius unum quam aliud dicendum est sacramentum. **S**ed cuius rei sacramentum est odor aut sapor. **A**d hoc potest non incongrue responderi. quod omnia simul accepta sunt unum eucharistie sacramentum. eo quod nullus per se solum significet. sed omnia simul panis species in representant. que corpus christi continent et signat. **S**ignorum autem alia sunt naturalia. aut positiua. **N**aturalia sunt que secundum naturam signant quorum quedam sunt que per antecedens signant consequens ut rubore vespertino signatur serenitas matutina. **A**lia sunt que per consequens signant antecedens. ut fumo vel cinere. signatur ignis fuisse. **P**ositiua sunt illa que secundum impositionem signant. quorum alia sunt signa rei sacre. ut serpens eneas erectus in heremo. **A**lia sunt signa rei non sacre. ut arcus triumphalis erectus in biuio. **P**orro signorum rei sacre. alia sunt sacra ut baptismus. alia non sacra. ut agnus pascalis. **S**acra sunt signa novi testamenti. **N**on sacra veteris. **Q**uamvis enim utraque sint signa rei sacre rem sacram signantia. non tamen utraque sunt sacra id est iustificantia. **L**icet nonnulli dixerint sacramenta legalia iustificasse. **N**ec enim est differentia inter legalia et euangelica sacramenta quia illa significabant tantum. haec autem significat et iustificat. **V**erum quoniam large quandoque stricte sacramentum accipitur. **L**arge secundum quod omne signum rei sacre siue sit sacrum siue non sacrum dicitur sacramentum. **V**nde signa legalia sacramenta dicuntur. **S**tricte secundum quod sacrum solummodo signum dicitur sacramentum. **S**acramentum autem dicitur active et passive. quod sacrum signans vel sacrum signatum. **N**am nomine sacramenti. quandoque signum rei. quandoque res signi varie nuncupatur. secundum quod sacramentum accipitur pro signo rei. **S**acramentum dicitur a sacro et signo quod sacrum signum. **S**ed secundum quod sacramentum accipitur pro re signi. sacramentum dicitur a sacro et secreto. quod sacrum secretum. **S**pecies ergo panis dicitur sacramentum active. id est sacrum signans. veritas autem ecclesie dicitur sacramentum passive et sacrum signatum. **C**orpus vero dominicum utroque modo dicitur sacramentum. id est et sacrum signans et sacrum signatum. **S**acramentum vero consistit in tribus. scilicet in rebus. in factis. in verbis. secundum proprietatem. similitudinem. et interpretationem. **L**eo namque secundum proprietatem signat dyabolum. **V**nde aduersarius noster dyabolus tanquam leo rugiens circumuehit querens quem deuoret. **S**eminare secundum similitudinem significat predicare. **V**nde **E**xijt qui seminat seminare semen suum et aliud cecidit in terram bonam. et aliud super petram. et aliud inter spinas. **E**manuel secundum interpretationem significat christum. **V**nde et vocabitur nomen eius emanuel. quod interpretatur nobiscum deus. **R**es ut aqua baptismi. factum ut signaculum crucis. **V**erbum ut inuocatio trinitatis. **S**ingula reperiuntur in hoc excellentissimo sa-

eramentó. res idest corpus et signis factum .i. esca et potus. Verbum hoc est corpus meum .hic est sanguis meus. Sequitur. qui pro nobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Pro solis p̄testinatis effusus est quantum ad efficaciam. sed pro cunctis hominibus quantum ad sufficientiam. Effusio quippe sanguinis iusti pro iniustis tam fuit diues ad precium. ut si vniuersitas crederet in redemptore nullum omnino vinctulum dyaboli retineret. verbu enim effusionis habundantiam notat. Peccatum autem duobus modis remittitur videlicet quo ad meritum culpe. et hoc per sanguinis fidem. qua iustificamur a culpa et quo ad debitum pene. et hoc per sanguinis precium. quomodo redempti sumus a pena. Omnes enim quasi oues errauimus vnus quisq; in viam declinauit. et dominus posuit in eo iniquitates omnium nostrorum. Vnde vulneratus est propter iniquitates nostras. Attritus est propter scelera nostra. disciplina pacis nostre super eum et liuore eius sanati sumus. Vere languores nostros ipse portauit. Quia ergo iustus iniuste punitus est. iniusti iuste sunt liberati. Assumpsit enim in se penam pro omnibus. ut semper daret gratiam vniuersis. Sic autem sacerdos eleuat calicem ut illum populo ostendat. nec est superflua hęc eleuatio. prout dictum est in fine p̄reicule p̄cedentis. Est autem notandum qd qdam ecclesie duas habent pallas corporales. et ibi eleuatur calix cooperatus cum altera earum. In quo ostenditur hoc sacramentum occultissimum fore et difficilimum ad intelligendum quodq; tempe institutonis huius sacramenti sanguis xpi inuisibilis erat. qz in vena eius existerat. Alie vero ecclesie vnā tñ habent pallā. et ibi eleuatur disco opertus absq; velamine. Primo ad designandum qd post institutōnem huius sacramenti sanguis xpi factus fuit visibilis p̄ ipius effusionē in cruce. Vnde hic dicitur. Sic est sanguis me. et. In eo qd calix nō ē cooperatus cum palla supra quā est hostia consecrata designatur qd sanguis xpi a corpore effusus et separatus est. Secundo quia hostia est super pallam corporalem nec bono modo possit alibi poni. Tercio quia p̄tentum flatu periculosum esset cooperatum cum palla leuare. Et nota qd sacerdos actus xpi representans dum dicit. Accipiens calicem. parū eleuat calicem. deinde. d. benedixit ut sine periculo calicem benedicat illum in altari deponit. Subsequenter etiam dicens. Accipite parum tenet eleuatum vsq; dum in altum eleuet ut illum populo ostendat. Sequitur. hoc quocienscumq; feceritis et. hęc clausula quia consecratōnem tam corporis qm sanguinis respicit. post depositum calicem debet dici. Sane in perceptōne corporis xpi et sanguinis magna est nobis adhibenda discretio. Cauendum est enim ne si mimium differatur. mortis periculum incurratur. domino p̄testate. Nisi manducaueritis carnem filij hominis et biberitis sanguinem non habebitis vitam in vobis. Si vero

quis in bigne suscipit. sedm apostoli iudiciuz scz damnatōnis sibi manducat et bibit. Ite sedm eundem a postolum. Probet seipsum homo. et sic de pane illo edat et de calice bibat et. Die et ergo quisnam comunicandū esse quotidie. Alio vero dicit e contra. faciat igit vnus quisq; qd pie crederit faciendum. Non enim litigauerunt ad inuicem. nec alter alteri se preposuit. zacharus scz et ille centurio cum alter eorum gaudens xpm in domo sua suscepit. et alter dixerit. Domine nō sum dignus ut intres sub tectum meum. Et hoc est quod augustinus ait. alij quocidie comunicant corpori et sanguini domini. alij certis diebus accipiunt. quod liberaz habet obseruatōnem. de hoc sub ti. de osculo pacis dicit. Et nota qd licet xpc semel crebentes sua morte redemerit. ecclesia tñ hoc sacramentum quotidie necessario repetit. ob tres p̄cipue causas. Primo qz in vinea laborantes eo quotidie reficiuntur. Secundo ut ne ophiti per illud incorporentur christo. Tercio ut memoriam passionis xpi quotidie mentibus fidelium ad imitandum infigatur. quotidie enim egemus. iteoq; panis quotidianus vocat. Quotidianum ergo sacrificiū qd probat pascasius papa est commemoratio. non iteratio passionis. et ideo sequitur. In mei memoriam facietis. idest in hoc sacramento nobis quotidie mortis et passionis christi memoria renouatur. Vnde. i. ap. ch. x. Quocienscumq; manducaueritis panem hunc et calicem biberitis mortem domini annuntiabitis donec veniat. propter quod ipse dicebat apostolis. Hoc facite in meam commemoratōnem. Hanc vltimam nobis memoriam dominus dereliquit. prout dictum est super verbo. Postquā cenatum est. Et nota qd habemus triplex memoriale domice passionis. Primum quantum ad v. sum. in ymaginibus et picturis. et propterea crucifixi ymago depingitur in libro et in ecclesijs. Secundum quantum ad auditum. scz passio xpi predicata. Tercium quantum ad gustum scz sacramentum altaris. in quo ipsa xpi passio patenter exprimitur. Et propter hoc premissit. Et memoriam venerates. Et sequitur. Vnde et memores. Qui autem calicem disco opertum eleuat illum in hoc loco cum palla corporali. Cooperiunt inuuentes qd sepulto domino aduoluto lapide. clausū est hostiū monumēti. ut dicit marcus et.

Vnde et memores et. Octaua pars. quia dominus ipse preceperat in. c. Simili modo et. ut hoc in sui memoriam facerem. Idcirco in hac parte tria sibi commemoranda proponit ecclesia. scilicet tam beatam passionem nec non et ab inferis resurrectōnem. sed et in celos gloriosam ascensionem. quorum primum. i. passio excitat caritatē. secundum. i. resurrectō corroboret fidem. tertium. i. ascensio letificat spem. Quid enim in nobis magis caritatē accendit. qm qd pro filio suo non perierit. Quid magis in nobis fidem confirmat. qm qd xpus resurrexit

a mortuis. Sicut enim in adam omnes moriuntur
 ita et in christo omnes uiuificabuntur. Quid ma-
 gis in nobis amplificat spem. qm qd xps ascen-
 dens in altu cap. d. e. de d. h. vt vbi ipse est illic
 fit 7 minister eius. Sacerdos igitur hoc repren-
 sans. d. tam beate passionis. manus in modu cru-
 cis extendit vt habitu corporis. manu xpi exten-
 sionem in cruce representet. quod tamen alij faci-
 unt qndo dicunt. Hanc igitur oblationem. repre-
 sentantes crucifixionem statim secuturam. Et qz
 xps prolixius orans factus est in agonia. Pro
 agoniam illam habitu oculor et faciei. quoda-
 modo representans. Dicens autem necnon ab im-
 feris resurrectio nis illas ab se vt pri9 reducens
 eas parum erigit. Vnde in catico abacuck. altu-
 tudo man9 suas leuauit. Et hoc in signu qd xps
 inuictus leo surrexit a mortuis. Item dices. Sz
 in celos gloriose ascensionis eas erigit equalit
 vsqz ad humeros in signu qd xps eleuatis mani-
 bus ferebatur in celum. et sebet ab dextram dei
 patris. Qd igitur d. Vnde et memores. zc. sic
 est intelligendum. q. d. nos esse sacerdotes profi-
 temur. 7 plebem tuam memorem esse testamur
 xpi filij tui. zc. Sacerdotes quidem memores et
 instructi esse debent. quia ipsi missam celebrat 7
 sacrificium xpi exemplo offerunt. Plebs etiam
 sancta memor esse debet. quia xps non solu p sa-
 cerdotibus verum etiam pro plebe passus est. q
 sancta dicitur. quia fide et baptismo xpi precep-
 to sancta ficata est. Item ex nunc ster guntur di-
 giti. scz pollices et indices. nec disiungunt. nisi
 quando oportet hostiam tangi. vel signa fieri.
 quod fit. Primo ob reuerentiam sacramenti. ne
 videlicet aliquid tangant post tactum corporis
 xpi. Secundo videlicet in signu qd in hoc sacramē-
 to sensus accedit. Primo idest filius patri obedit
 Et ideo subicitur. Vnde et memores. tam beate
 passionis resurrectio nis et ascensionis zc. Ter-
 cio digiti qui corpus xpi tetigerunt iunguntur
 ad ostendendum qd fideles illud fide et deuotio-
 ne tangentes debent esse caritate diuncti. 7 sicut
 digiti in tangendo et signando ab inuicem ab o-
 ram sic et fidelium operatōnes in hac vita eum
 expedie sepantur qm quandoqz p contemplatōnez
 ad spūalia eleuantur. 7 quandoqz pro mundanis
 necessitatib9 temporalia am ministrāt. Quarto
 digito p diunctō indicat. qd corporis et sangui-
 nis domini nostri sacramēto et mens 7 corp9 sa-
 cerdotis inseparabiliter esse debent affixa. Quinto
 stringuntur ne puluis seu particula hostie illis
 forte adherentes cabat. Quia vero ecclesia dix-
 it se memorem dominice passionis. ideo statim a-
 cerbiorem spēm ipsius passionis commemorat re-
 colens in quinqz crucibus quinqz plagas. Sic
 enim subsequēs expositō declarabit ab hinc vs-
 qz dum corpale desuper calicem remouetur. dñi
 ce passionis ordo memoratur. Nam vbi bicie sa-
 cerdos hostiam puram hostiam sanctā. hostiam
 immaculatam. panem sanctum vite eterne. et ca-
 licem salutis perpetue. quinarum crucis signas

zulum imprimi. super oblatam et calicem sig-
 nans quinqz xpi plagas. videlicet duas manuū.
 totidemqz pedum 7 vnam lateris. Vel quiqz cru-
 ces signant. qd christus quinqz secula redēmie.
 Tres autē cruces omuniter facie sacerdos sup
 oblatam 7 calicē. qm in tribus verbis vtrinqz
 pariter intelligitur. Nūquid em in crucis signa-
 culo panis separatur a calice. nisi cum sepatim
 nominantur in canone. 7 quādo hostia collocatē
 a sinistro latere calicis. recta pars crucis soluz
 modo super panem. transuersa vero vsqz sup ca-
 licem debet protēdi. qm erecta pars crucis cor-
 pus xpi sustinuit. transuersa vero brachia descē-
 dit. due vero cruces separatim facte animā xpi
 separatim a corpore signant. Sed cum iam ple-
 ne et perfecte sit consecratio celebrata. nam ma-
 teria panis et vmi iam transijt in substantiā car-
 nis et sanguinis. nec vterius potest deteriorari
 vel meliorari. et sacerdos vterius vtitur suis.
 non christi sermonibus. Queritur quare super
 eucaristiam adhuc benedictō nis signu imprimi-
 tur aut aliquod ossecratō nis verbum profertur
 Preterea quedam subiunguntur in canone inu-
 entia qd nondum sit transsubstantiatio consuma-
 ta. Super hoc dicunt quidam qd scriptura non at-
 tendit hic huiusmodi angustias tempis. sz sacer-
 dos cum non possit simul multa pferre et agere
 ita loquitur et agit. ac si tempus staret. 7 eēnt
 adhuc faciēda. que in principio sermonis nōdū
 erāt facta. 7 verba et signa nō ad temp9 sue p-
 latō nis sed ad ossecratōnem loquentis sunt refe-
 renda. Anno. papa. iij. dixit. qd in canone aliud ver-
 ba significant. et aliud signa protēdunt. Verba
 namqz principaliter spectant ad eucaristiam con-
 secrandam. signa vero principaliter pntinēt ad
 hystoriam recolendam. Nam verbis vtimur ad
 consecrandum panem et vinum in corpus et san-
 guinem ihesu christi. Signis vtimur ad re colen-
 dum ea que per ebdomodaz ante pascalem gesta
 sunt circa xpm. Patet ergo qd qntum ad ordinez
 eucaristie ossecrante capitulu illud. Qui pridie
 qm pateretur. zc. in fine canonis subici debuit
 set. quia in eo ossecratō ossumatur. sed quoniam
 impedisset ordinē hystorie recolēte. quia quod
 fuit gestū in medio poneretur in fine. prouidus
 canonis ordinatoz vt ordinez seruaret hystorie
 quasi quadam necessitate compulsus capitulum
 illud. Qui pridie zc. quasi cor canonis in medio
 collocauit vt que sequantur intelligantur pre-
 cedere. sedm illam figuram. qua sepe fit vt que
 narratōnez succedunt intellectum precedunt vel
 potius vt tam litere qz hystorie suus ordo serue-
 tur. Dicatur itaqz qd pntinent signa ad hystoriaz
 passionis recolendam. quia significant quiqz sen-
 sus. qui tunc reuera paciebantur in christo. vel
 quinqz eius plagas. vt dictum est. Sed verba nō
 pntinent ad eucaristiam consecrandam. pmo p-
 tinent ad eucaristiam consecratam. Hoc modo
 nos serui tui videlicet sacerdotes. sz 7 plebs tua
 sancta scz populus xpianus. Nam quod populi9

Agit voto. sacerdotes peragunt misterio. Offerimus preclare maiestati tue. i. pre ceteris clare. Nam si iusti fulgebunt sicut sol in regno patris eorum. quanto clarius maiestas diuina pfulget de tuis donis. i. de frugibus segetum. et hoc quantum ad panem. qui est consecratus in carnem. Ac datis. i. test de frugibus arborum. et hoc quantum ad vinum quod est consecratur in sanguine. De his in qua et illis offerimus hostiam puram. hostiam sanctam. hostiam immaculatam. i. test eucaristiam immunem ab omni culpa originali. veniali. et criminali. Unde dicatur hostia dictum est in sexta particula super verbo. qui pridie. Vel puram quantum ad cogitationem. quasi puro corde. Sanctam quantum ad locutionem. Immaculatam quantum ad operationem. quia peccatum non fecit. nec dolus inuentus est in ore eius. supple hoc est panem sanctum. i. test sanctificantem. supple datorem vite eterne. quantum ad stolam carnis et calicem salutis eterne. perpetue quantum ad stolam animi. scdm illud. Ego sum panis viuus qui de celo descendit. si quis manducauerit ex hoc pane uiuet in eternum. Possunt etiam secundo modo hec verba exponi. ut videlicet xps dicatur hostia pura. quia conceptus est sine peccato. dicatur panis vite eterne quia est refectio angelorum. et calix salutis perpetue. quia refectio est hominum. Vel tercio modo hostiam puram. quia christus oblatus est ut nos liberaret a feditate originalis peccati. Sanctam quia vulneratus est ut perfluerent sacramenta. quibus ecclesia sanctificatur. Immaculatam. quia mortuus est ut nos liberaret de morte eterna. Panem vite eterne quia est nostrum viaticum. quasi via nostra. Et calicem salutis perpetue. quia est refectio angelorum. inebrians in patria. Vel sic quarto modo de tuis donis ac datis. Dona sunt in re eterna. data in opere temporali. Offerimus hostiam puram. scz corpus. hostiam sanctam. scz sanguinem. hostiam immaculatam quo ad utrumque. Vel puram. id est ab alijs separatam. Sanctam. i. test sanctificantem. Immaculatam. i. test a maculis emundatam. hostiam. de corde puro. conscientia bona. et fide non ficta. Sequitur. Supra que. etc. Cum autem exortauerit pro hostia transsubstantianda. eamque iam transsubstantiatam patri obulerit. nunc orat pro ipsius acceptatione. ut eam ad instar angelorum sacrificiorum acceptet. ppitio supple nobis. ac sereno vultu. i. respectu placabili. Digne respicere. non quod vultus eius mutetur aliquando. sed tunc deus vultum suum super nos illuminat et serenat cum misericordiam suam super nos exhibet et declarat. Scdm illud ps. Illuminet vultum suum super nos et misereatur nostri. Item per hoc quod dicit digneris respicere. notatur quod sacerdos noster vultum habet versus ad propiciatorium. de quo in prohemio huius partis dictum est. Et tunc aspergit intus tabernaculum. dum per dei misericordiam querit eius propiciatorem. ut

deus habeat illa munera accepta. sicut habuit munera abel iusti. Unde sequitur. Sicuti accepta habere dignatus es munera abel etc. Hoc autem aduerbiu sicuti similitudinem innuit. non ex primit quantitate. Multo quippe acceptius est hoc sacrificium deo. quam quod obtulit abel. quod obtulit abraham. quod obtulit melchisedech. videlicet enim amplius res. quam umbra. veritas quam figura. Ipsam ergo similitudinem magis quam quantitatem debemus attendere. Offerendo ergo si miles sumus abel. si recte quidem offerentes. recte nichilominus diuidamus. quod quia cayn non egit peccauit. sua namque recte cui debebat obtulit deo. sed retinens sibi se ipsum. et cor suum subtrahens deo male diuidit. Abel autem acceptum deo intus in corde obtulit holocaustum. quia se non sibi retinuit sed deo totum se subdidit et impendit. Et iteo legitur in gen. Respexit deus ad abel et ad munera eius. ad cayn vero et ad munera eius non respexit. Prius respexit ad abel et postea ad munera eius. quia non offerens a muneribus. sed munera ab offerente placuerunt. Similiter et abraham egregius fide. totum prius se offererat altissimo. et propterea cum sua duceret offerenda. placitas ei hostias offerebat. quod ut nos scientes imitemur patrios ab illo deo exegit affectus. Tolle inquit filium tuum unigenitum quem diligis ysaac. et offer eum in holocaustum. super vnum montium quem monstrauero tibi. statimque promptum et obedientem inuenit. primo nobis ostendit. Melchisedech quod nisi se prius acceptum deo sacrificium obtulisset futurorum causas minime preuidisset. quare intuitu mysticum panis et vini primo obtulit sacrificium. Erat enim sacerdos altissimi. Mominantur igitur isti tres patres veteris testamenti. quod illi et eorum sacramenta specialius ceteris hoc sacramentum presignauerunt. Quid enim per munus abel offerentis de primogenitis gregis nisi christus primogenitus in multis fratribus exprimitur. qui maliciose occisus est a populo iudeorum sicut ille inuidiose a fratre suo. Nam scdm apoc. Ipse est agnus dei qui occisus est ab origine mundi. Quid per sacrificium abrahe. dilectum et unicum filium offerentis. nisi christi passio designatur. De quo dicit apostolus. proprio filio suo non pepercit deus. sed pro nobis omnibus tradidit illum. Die est inquit filius meus dilectus in quo michi bene complacuit. Oblatio quoque melchisedech tam proprie nouum sacrificium presignauit ut inde predictum sit. Tu es sacerdos in eternum scdm ordinem melchisedech. qui secundum apostolum assimilatus est per omnia filio dei. maior sacerdos imperpetuum. Abel dicitur puer non tam a puericia quam a puritate. secundum illud. Ecce puer meus dilectus quem elegi posui super eum spiritum meum. Abraham dicitur patriarcha. non tam israelitici plebis. quam populi christiani. illius per carnem. huius per fidem.

scdm illud. Non vltra vocabitur nomen eum a
bram sed appellaberis abraham. quia patre mul
tarum gentium constitui te. Melchisedech in
terpretatus est rex iusticie. Quintus rex salem id
est pacis. propter illud quod legitur. Orietur
in diebus eius iusticia. et habundantia pacis do
nec auferatur luna. Sanctum sacrificium. im
maculatam hostiam hoc addidit in canone Leo
papa primus.

Supplices te rogamus. et cetera. nona
pars. Pontifex. vt lex iubebat. et in p
temio huius partis dicitur. Asper
gebat tabulam et aram. et exterius
sacrum sanguine pacifico. et christus tocens a
spersit patrem sanguine quociens eum placat
per carnem assumptam. Aram aspergit quam
diu numerum restaurat angelorum. Exterius sa
crum aspergit. dum homines sanctificat et patri
qui in terris sunt reconciliat. Sacerdos eodem
aspergit. quia hoc sacrificium placat deum. et
veniam impetrat. et sic etiam super hos asper
git. Nam qui nos emundat. augmentat nume
rum ciuium superiorum. Aspergit etiam in
tus tabernaculum. prout in precedenti particu
la dicitur. Dum autem hic nominat sublime al
tare commemorat sancta sanctorum. Sane in
no dicto post cenam exiit ihesus in montem o
liueti transiorem cedron. et progressus pu
sillum cecidit in faciem suam. orans et dixit.
Pater si fieri potest transfer a me calicem hunc.
Sed et secundo et tercio abiit et orauit eundem
sermonem dicens. et factus est in agonia. Pro
lixius orabat. et factus est sudor eius. sicut
gutte sanguinis decurrentis in terram. tunc ve
nit ad discipulos suos dicens. Surgite et
amus. ecce appropinquat qui me tradet. Tradi
tor autem tradit eis signum dicens. quem oscula
tus fuero ipse est tenete eum. Et confestim ac
cedens osculatus est eum. quia ergo ihesus pro
cidit orans. et dicens. Pater si fieri potest trans
fer a me calicem. et cetera. Ihesus sacerdos se incli
nans orat et dicit. Supplices te rogamus et ce
tera. Vel sacerdotis inclinatio significat emis
sionem spiritus christi. prout dicitur in pro
temio canonis. De inclinationibus dicitur
est sub titulo de confessione. Item dicit. Et
quoquoque ex hac altaris. et cetera. osculatur se
mel altare. per quod representatur osculum pro
bitoris. postquam dominus ab oratione surre
xit. Quidam ter osculantur agentes gratias
trinitati. que per passionem domini genus recon
ciliauit humanum. Alij bis. ad notandum ge
nitiam in christo naturam. seu ipsum in anima
et corpore passum. quia vero in agonia proli
xius orabat. Tercio dicens eundem sermonem
Ihesus sacerdos facit tres cruces. Primam super

oblatam dicendo. Sacrosanctum filij tui corpus.
Et secundam super calicem dicendo et sanguine
Terciam. signando seipsum in facie. cum dicit.
Omni benedictione celesti. forte propter sudores
corporis cruces imprimens. super corpus et pro
pter guttam sanguinis crucem imprimens su
per sanguinem. et quia procidit in faciem suam
orans. ideo imprimit sibi crucem in facie. Vel
potius crux que fit supra corpus designat vim
cula quibus est ligatum corpus. illa que fit su
per sanguinem designat flagella. quibus alli
sus est et sanguis e ductus. De vinculis legi
tur. Ministri iudeorum comprehenderunt ihesum
et ligauerunt et vincientes duxerunt. et tradi
erunt pontio pylato. De flagellis legitur.
Apprehendit pylatus ihesum. et flagellauit.
cuius liuore sanati sumus. Per terciam vero
crucem que fit in facie. recolitur illud quod ex
puebant in faciem eius. et palmas in faciem ei
dabant. et velantes faciem eius dicebant. Pro
phetiza nobis christe quis est qui te percussit
Terzio crux que fit supra corpus martirium
christi. que fit supra sanguinem martirium san
ctorum designat. Quarto prime due cruces
significant. quod christus pro duobus popu
lis passus est. Tercia que fit in facie. quod in
corpore suo passus est. Alij vero non faciunt
premissas duas cruces. Considerari etiam o
portet. quod sacerdos dicendo. Supplices te ro
gamus. et cetera. Stat inclinatus cancellatis
manibus ante pectus ad designandum quod o
rationis humilitas per inclinationem designa
ta. tunc tamen et non alias exaudiri digna est
Si ex fide procedat pectoris. id est mentis. fide
dico per dilectionem operante que operatio per
manus intelligitur. Quia vero quedam
sunt opera vite actiue. quedam vero opera vi
te contemplatiue. sed opera vite actiue quod
ammodo cancellatim ad opera contemplatiue
vite. sicut sinistra ad dexteram operantur. eo
quod opera actiue sicut supposita. seu inferi
ora ad opera contemplatiue disponunt. et o
pera contemplatiue sicut superposita. et aliora
illa perficiunt et consumant. Ihesus in ipsa ma
num cancellatione dextera superponitur sini
stre. Rursus orat cancellatis manibus an
te pectus. quasi ipso facto dicat. Obsecro te
per crucem et passionem tuam. vt iubeas hęc
perferri. et cetera. Cancellatio enim manuum
passionem christi figurat. et dextera per quam
resurrectio leue. per quam passio designatur
superponitur. vt per hoc christi resurrectio a
mortuis insinuetur. Verum in nonnul
lis ecclesijs dyaconus infra actionem lauat ma
nus. signans primo. quod pylatus se lauit.
cum se mundum a christi sanguine proclamauit.
Vel secundo quod nostra sordida opera christi
passione mundantur. Terzio quod nullus nisi mun
dus ad percipienda fidei sacramenta procedat.

Sequitur. Iube hæc perferri etc. tante sunt pfunditatis hæc verba. vt intellectus humanus vix ea sufficiat penetrare. Vnde beatus Gregorius. Tanti sacramenti dignus interpres de illis tanquam de re ineffabili pene ineffabiliter loquens. Quis inquit fidelium habere dubium possit in ipsa imolacionis hora. ad sacerdotis vocem celos apiri in illo ihesu xpi misterio angelorum choros adesse sumis pma sociari. terrena celestibus iungi vnum ex inuisibilibus atq; visibilibus fieri. Iteq; etiam alibi dicit. Vno eodemq; tempe ac mome to in celum. i. celestem naturam rapitur in misterio angelorum cōsociandum corpori xpi scz mystico et ante oculos sacerdotis in altari videtur. Saluo tamen occulto celestis oraculi sacramento. possent hæc verba licet simplicius tamen securis sic exponi. Iube. i. fac. hæc scz vota fidelium. idest supplicaciones et pces. perferri. idest presentari. per manus sancti angeli tui. i. per misterium angelorum. qui sunt amministratores spūs. et vota nostra coram deo offerunt. Iuxta illud quod ait raphael angelus ad thobiam. thob. xij. Quando orabas cum lacrimis ego obtuli oracionem tuam domino. Ex hoc ergo euidenter apparet. qd angelus sacris misterijs abesse credendus est. non vt consecret qz hoc non potest. sed vt oraciones sacerdotis et populi deo representet. scdm illud apoc. Ascendit fumus aromatatum in cōspectu domini de manu angeli. que sunt oraciones sanctorum. In sublime altare tuum supple hoc est in cōspectu diuine maiestatis tue. i. in cōtemplacione maiestatis et curie tue celestis. Nam ipse deus dicitur altare sublime. Exo. xx. Nō ascendas ad altare meū per gradus. i. in trinitate non facies gradus. Porro sicut beatus augustinus determinat. Non dicitur angelus offerre oraciones deo. quia si tunc primo deus nouerit quid velim. quia deus omnia nouit antequam fiant. sed qz necesse habet rōnalis creatura tpales causas ad cōmunitate referre. siue petēdo quid erga se fiat. siue cōsultēdo quid faciat aut quid deo iubente implendū eē cognouerit. hoc nobis vel euidenter vel latenter reportet. Possunt etiam secundo modo premissa verba sic exponi. Omnipotens deus iube hæc scz panem et vinum. perferri idest transmutari. in sublime altare tuum. idest in corpus et sanguinem filij tui. super choros angelorum exaltari. qz corpus domini dictū est altare scdm illud. Altare de terra facietis michi. per manus angeli tui idest per ministeriū sacerdotis. Nō em̄ scdm augustinus deprecatur ob aliud illic deferenda. nisi vt intelligatur qd ista fiant. idest transsubstantietur in eō sacerdotio. idest in eius ministerio virtute spūs sancti. Sed cum iam transsubstantiata sint. exponi possent tercio modo sic. Iube hæc. idest christi corpus mysticum scz ecclesiam christi militan tē perferri. i. associari in sublime altare tuum. i. in ecclesiam triumphantem. que dicitur altare. scdm illud leui. Ignis in altari meo semper ardebit. i. feruor caritatis in ecclesia triumphanti eē

hoc per manus angeli tui. idest per opationem eē virtutem filij tui qui est magni consilij angelus. pfa. ix. ipse enim corpus suum mysticum deo patri coniungit et ecclesie triumphanti. Quarto modo hic est angelus magni consilij. consiliarius ille cuius consilio pater mundum creauit et recreauit. Sublime altare in conspectu dei est xps crucifixus sedens in dextra patris. Igitur angelus fert hæc sacramenta in sublime altare in cōspectu dei. dum cicatrices ostendens interpellat apud patrem pro nobis hæc sacramenta conficiendū. Que vero sint illa que petit in sublime altare perferri determinat dominus dicens. Vt quocunque etc. per hoc em̄ demonstratur corpus xpi mysticum. quod xpus quotidie ab se trahit per mēbra. Vnde iheronimus. Patrem vocabis me. et post me ingredi non cessabis.

Memento etiam domine etc. Decima pars. Hec conuinctio etiam continuat sequētia p̄xime precedentibus. Vel dici potest qd superfluit. nam in antiquis codicibus p̄cedebat immediate quebam oracionem incipiens. Memento mei queso domine etc. in qua sacerdos p se orabat vt digne posset offerre. Vnde tunc recte se quebat. Memento etiam domine famulis etc. sed quia in multis modernis codicibus ofo illa non inuenitur. id scdm illos illud etiam superfluit. Vel quod melius est respicit aliud. Memento qd p̄cedit. in quo rogauit pro viuīs. hic autē orat pro defunctis. Orat ergo pia mater ecclesia nō solum pro viuīs verum etiam pro defunctis. et eos deo patri sacre oblationis intercessionem commendat. certissime credens qd sanguis ille preciosus qui pro multis effusus est in remissionem peccatorum. non solū ad salutem viuētū. verum etiā ad absolucionem valeat defunctorum. idēo qz gabriellū. concilium statuit. qd in omnibus missarū solennijs loco competenti videlicet in hoc loco secreta. vel in diebus non solennijs. in dominica enim die ob resurrectionem dominicam animarū quiem creduntur habere. ecclesia pro defunctis dominum deprecatur. iuxta illud Augustini. nō sunt pretermittēte supplicaciones pro spiritibus mortuorum. quas faciēdas pro omnibus in xpi ana catholica societate laudamus. Et quia quicq; defunctis parentes filij cognati et amici qui supplicaciones pro eis effundant. vna et pia mater. idest tota ecclesia omnes defunctos sub generali cōmemoracione suscipit tacitis illorum nominibus. et eis exhibet communionem. innot qz papa statuit. vt ante consecracionē hostie nō recitentur nomina defunctorum. possent enī populo recitari. sed deus quem nihil latet necesse non est. qui cum signo fidei nos precesserūt. scz ab dominum. nōq; ibi sit fides aut spes vbi spes est et res. Nam fides euacuatur. caritas nūquā excidit. sed signum fidei pro caractere fidei xpianitatis accipit. quo fideles ab infidelibus discernunt. scdm illud. Audiui numerum signatorū.

e. xliij. milia signa. ex omni tribu filiorum israel
 et dormiunt in somno pacis. sed illud In pace in
 idipsum dormiam et requiescam. frequentem enim sacra
 scriptura defunctos dormientes appellat. pro eo quod
 sicut dormientes euigilant. ita mortui resurgunt. pro
 pter quod dicit apostolus. Molo vos ignorare de dor
 mientibus ut non otristemini. sicut et ceteri qui
 spem non habent. Et dominus inquit in euangelio
 Lazarus amicus noster dormit. Ipsi domine et
 omnibus in christo quiescentibus. In hoc loco sa
 cerdos quorum maluerit defunctorum debet age
 re memoriam spiritalem. finita est enim memoria
 mortis domini. et ideo sequitur mors nostra. christus
 precessit et nos eius vestigia sequimur. hic autem
 vocantur quiescentes in christo qui in caritate mor
 tui sunt. habentes tamen aliqua purgabilia eorum
 non plene satisfecerunt pro peccatis offensis propter quod
 ab locum purgatorij descenderunt ubi existentes
 suffragio indigent ecclesie militantis tanquam non
 dum habentes in re. pacem et refrigerium glorie
 licet habeant incerta et infallibili spe locum re
 frigerij. in quo non est ardor penarum. Lucis in
 quo non est obscuritas tenebrarum. et pacis in
 quo non est conflictus pugnarum. Nam abster
 get deus omnem lacrimam ab oculis eorum. et
 iam non erit amplius. neque luctus neque clamor
 sed nec ullus dolor. quam prius transierunt. sed be
 lectabuntur in multitudine pacis. cum placebunt
 coram domino in regione uiuentium. Paradisus
 dicitur ergo locus refrigerij. propter ardorem ignis
 purgatorij per quem anime transiunt. Juxta illud
 psalmi. Transiunt per ignem et aquam etc. Locum lu
 cis contra tenebras inferni. De quibus math. x. xij
 Mitte eum in tenebras exteriores. Locus pa
 cis propter mentis tranquillitatem. que ibi est contra
 vermem conscientie eorum qui salui non erunt. Unde
 ysaias. Vermis eorum non morietur. nec ignis eorum
 extinguetur.

Nobis quoque etc. xj. pars. Nec autem ordo
 protenditur usque per omnia secula secu
 lorum. Et hec verba proferendo sacerdos
 paululum expressa voce percussio pectore silenti
 um interrumpit. representans contritionem et con
 fessionem latronis. in illo passionis dominice ar
 ticulo increpantis alterum et d. I. los digna fa
 ctis recipimus. hic autem nichil mali gessit. Et
 dicebat ad ihesum. Lu. xxij. Domine memeto mei
 dum ueneris in regnum tuum propter quod di
 xit illi ihesus. Amen dico tibi hodie mecum eris
 in paradiso. Rursum per altationem uocis. et per
 cussionem pectoris exprimitur illud quod cen
 surio et qui cum illo erant. uisis illis que fiebant
 timuerunt valde dicentes. Vere filius dei erat
 iste. et omnis turba que simul astant ad specta
 culum illud percucientes pectora sua reuerte
 bantur. Note uero eius et mulieres que christum se
 cute fuerant a galilea stabant a longe hoc uide
 tes quos significante ministri. scilicet dyaconus
 et subdyaconus retrostantes. qui ad hac uocem
 erecti in os sacerdotis uel episcopi intuent. Premissa

autem pectoris unica tunica. signat quod secundum
 apostolum ad romanos vij. Christus semel pro
 peccatis nostris mortuus est. Et fit cum tribus di
 gitis. scilicet sine pollice et indice. ut trinitas in uni
 tate notetur. Pectoris quoque tunica. quandoque penitenti
 enciam designat. prout sub ti. de confessione dictum
 est peccatoribus. Nec ideo dicit. quia si dixerim
 quod peccatum non habemus nosmetipsos seduci
 mus et ueritas in nobis non est. Licet enim omni te
 pore debeamus ex corde nos recognoscere pecca
 tores precipue cum pro remissione peccatorum sa
 crosanctum misterium celebramus de multitudine
 ne miseracionum tuarum sperantibus. Juxta quod
 inquit psalmi. secundum multitudinem miseracionum tu
 arum dele iniquitatem meam. Et nota quod una tamen est
 dei misericordia. non aliud quidem quam ipse est mi
 sericors. sed multi sunt eius effectus qui mise
 rationes dicuntur. Unde Reminiscere miseratio
 num tuarum domine. et misericordiarum tuarum
 que a seculo sunt. Partem aliquam et societatem
 donare digneris. Sed cum ipse deus sit omnia
 in omnibus salus et premium. et gloria singulorum
 Juxta illud. Salus populi ego sum. Quid est quod
 dicitur partem aliquam et societatem etc. tanquam
 non omnes sint eundem tenarium accepturi. Sa
 ne licet unum et idem sit premium singulorum. uide
 licet ipse deus. in cuius cognitione salus eterna
 consistit. secundum illud quod ipse dicit in euangelio.
 Nec est uita eterna ut cognoscant te uerum deum.
 et hunc quem misisti ihesum christum. tamen secundum diffe
 rentiam merito. alij plus. alij minus diuina ui
 sione fruuntur. Nam et stella differt a stella in cla
 ritate. propter quod ipse dominus ait. In domo pa
 tris mei multe mansiones sunt. Sicut unus est sol
 cuius lumine participant uniuersi. alij plus. alij
 minus secundum differentiam intuentium. Cum iohan
 ne. Stephano. mathia. barnaba. In hac secunda
 commemoracione sanctorum. magna ex parte supplē
 tur. qui de primitiuis sanctis uel esse uidebantur
 in prima. Sed quare iohannes repetitur et ste
 phano sociatus iohanni premititur. Mathie ac
 barnabe apostolis. Super hoc dici potest quod Ioh
 hannes in prima commemoracione disponitur. et
 cum ceteris numeratur propter dignitatem apo
 stolat. in hac autem commemoracione repetitur
 et cum stephano sociatur. propter priuilegium
 celibatus. Virgines enim sunt et secuntur agnus
 quocumque ierit. preterea ceteris premititur. Vir
 ginitas enim iohannis in deo maxime commendatur
 quia christus in cruce matrem uirginem disci
 pulo uirgini commendauit. et ex illa hora accepit e
 am discipulum in suam. Stephani uero uirginitas
 ex eo maxime comprobatur. quia ipse deputatus
 est ab apostolis ad ministerium uiduarum. et in
 eo quod feminis est prepositus testimonium meruit
 sincerissime castitatis. Possent autem non cuius ge
 lista sed baptista iohannes intelligi nisi premit
 teretur. Cum tuis sanctis apostolis ac martiri
 bus uide conicitur quod apostoli tantum ac marti
 res subnotantur. quamuis et iohannes baptista

merito possit in martires numerari. Enumerat ergo sacerdos sanctos. quorum societate vult. quia et sacerdos legalis nomina filiorum israel habebat scripta. vt supra dictum est. Et aduerte. qd hic octo viri. et septem mulieres computantur. quia per hoc sacrificium septem crismata graciaram. et octo beatitudines iunguntur in nobis. Sequitur non estimatoz meriti. quia non scdm exigentiam meritozum retribuis. sed minus puniendo vel magis remunerato qz quis qz meruit. Vnde non scdm peccata nostra fecit nobis. neqz scdm iniquitates nostras retribuit nobis. Et alibi mensura bonam et conuertam et cogitam et supereffluentem reddent in sinum vestrum. Per xpm dominum nostrum. Dic non respodet amen. Tum quia angeli qui semp assistunt respodent put in fine tercie particule dictu est. Tum quia hec tacite dicuntur nec respondententes audire possunt. Tum quia verba sequentia. per que omnia f. et istis coniunguntur et ab eis tepentent. ita qd nichil interponi potest. Hoc autem loco benedicunt vult. put dicitur in vij. pte sub quinta feria cene domini. vbi agitur de diurno officio in canone apostolorum in burcardo li. v. c. offerri ita legitur. Offerri non licet ad altare scz ad benedicendu preter nouas spicas et vvas et oleum et lumina et fabas et thimiamia. ad incensum tempore quo sancta oblatio celebratur. Sequitur. per quem hec omnia. et. Ite dicit omnia. quia per filium omnia creata sunt. Vnde iohannis primo. Omnia per ipsum facta sunt. et sine ipso factu est nichil. Et vidit deus cuncta que fecerat et erant valde bona. Creas igitur cobendo naturam. Sanctificas consecrando materiam. Viuificas transubstantiando creaturam. Benedicis accumulando graciara. Quod autem dicitur hec omnia. est simplex pronomini demonstraco sicut tempus verbi confusum. Nam presens confusum presentis non tenet vsum et est sensus. Nec omnia scz panem vinum et aquam semper bona creas scdm causas canonicas primordiales. et sanctificas scdm causas sacramentales. Viuificas vt transeant in carnem et sanguinem. Et benedicis vt conseruant vnitatem et caritatem.

Rursus in eo qd dicit. sanctificas. notatur qd quodcunqz significatur per graciara xpi sanctificatur. De plenitudine enim eius omnes accepimus. Vnde ioh. xvj. Pater sanctifica eos in veritate. id est in filio. In eo qd dicit viuificas notatur qd quicquid viuificatur per filium viuificatur. Job. xj. Ego sum via veritas et vita. In eo qd dicit benedicis. insinuat qd benedictio celestis datur nobis per fructum virginis benedictum. Vel creas vt sint. sanctificas tibi deputando. viuificas animando. benedicis vt vtilia sint. pstat vt profint. Fiunt autem tres cruces super dictis verbis. sancti. viui. et in quibus ecclesia primi et flua representatur. que fidem trinitatis suscepit. De hoc tamen aliter iam dicitur. Si quidem sacerdos dicitur. et potestas nobis. vel dyaco-

nis remouet ediporale be super calice ab notans dum qd quando christus emisit spm. velum templi scissum est a summo vsqz teozum. et aperta fuit nobis que prius obscura erant in lege et clausa sicut dicitur in euangelio de quibusdam. Et erat absconditum verbu istud ab eis. vbi em supeto aceto. consumatum est. reuelatum est. Et calice discooperto accipiens hostiam dicit et presta nobis. Dubitari autem vidimus. quare calix et non hostia cooperitur. Ad quod quadruplex potest ratio assignari. Primo propter periculum quia sanguis facilius posset recipere immundiciam qm hostia. Secundo quia in calice et sanguine magis significatur passio christi qz in hostia. Vnde illud. Pater si fieri potest. transeat a me calix iste. et in canone in forma sanguinis ponitur actus effusionis ibi. Qui pro vobis effundetur ibi et. quia ergo in calice et in sanguine magis significatur christus mortuus. qz in corpore. Ite sicut et mortuus pannis et lapidibus operietur et calix panno et sanguis calice et co:porali cooperitur. Tercio sanguis in calice cooperito representat corpus xpi in sepulchro clauso. et signat. Hostia vero corpus christi extra sepulchrum. Quarto sanguis calice cooperito representat corpus xpi in sindone inuolutu. hostia vero non inuolutu. Sequitur per ipsum. et. Si absqz alicuius verbi vel tempis interpositioe. coniuigas premissa verba. Per xpm dominum notatur per quem hec omnia et. et facis punctum ibi. et prestas nobis. plana est litera. Dic ergo. per ipz id est tanquam per mediatorem. cum ipso tanquam cu coequali qz ipse est coequalis patri. in ipso tanquam in substantiali vel in ipso. i. membris eius. In patre quippe notatur auctoritas. ppter principium. in filio equalitas. ppter mediu. in spiritu scz communitas ppter consortium. Sane sexta feria crucifixus est xpus hora tercia linguis iudeoz quod narrat marcus. hora sexta manibus gentiliu. quod narrat iohannes. Circa horam autem nonam inclinato capite tradidit spiritum. Ad recolenda igitur crucifixione ora tercia factam linguis iudeoz clamancium ter crucifige. cru. eu. et rursus. Tolle tolle crucifige cum sacerdos facit tres cruces super oblatam et calicem dum dicit. sanctificas. viuificas. benedicis. Ad recolendam vero crucifixionem que post intervallum trium horarum facta est manibus gentiliu cum milites crucifixerunt ihesum. sacerdos iterum facit tres cruces cum hostia super calicem super premissis tribus verbis. scz per ipm. et cum ipso. et in ipso. Postmodum autem ad designandam diuisionem carnis et anime domini morientis. facit duas cruces cuz ipsa oblata in ore calicis dum dicit. Est tibi deo patri omnipotenti in vnitatem spussancti. Cum enim in xpo tres sint vnite substantie. videlicet diuinitas. corp9 et aia due tm scz corpus et anima fuerunt in morte diuise. Nam diuinitas a natura est diuisa et sepeata. Et pterea non tribus crucib9 sed duab9 moris

domini designatur. Ceterum sacerdos faciendo
 cruces manus super mensam altaris extendit qz
 et xps super aram crucis manus expandit iuxta
 illud propheticum. Expandi manus meas ad popu-
 lum non crebentem michi. Secundo etiā pmissis
 tres cruces cum corpore super nudum calicem
 facte significant tres cruciatus quos xpus in
 nuda cruce sustinuit videlicet passionem passio-
 nem et compassionem. Passionem in corpore pro
 passionem in mente. compassionem in corde. De
 passione corporis ait dominus per prophetam.
O vos omnes qui transitis per viam. attendite
 et videte si est dolor sicut dolor meus. Foderunt
 enim manus meas et p. m. d. o. o. m. De passio-
 ne mentis dominus inquit apostolis. Tristis est
 anima mea usqz ad mortē. cepit enim ihesus tēdere et
 pavere. cepit contristari et mestus esse. Ex com-
 passione vero cordis pro crucifixionibus oravit
 ad patrem dicens. Pater ignosce illis. quia ne-
 sciunt quid faciūt. Si enim cognovissent nunqm do-
 minum glorie crucifixissent. Et ideo sacerdos fa-
 cit has cruces cum hostia super calicē quia cri-
 stus sustinuit huius cruciatus in corpore sup pa-
 tulum. Per calicem enim passio designatur ve-
 iam dictū est. Tercō nō tres cruces cū hostia
 super calicem facte significant fidem centurio-
 nis dicentis. **M**atth. xxvij. Vere filius dei erat
 iste. et ita cognovit eum unum esse in trinitate.
 scz xpm deum et hominem. Que vero que fiunt
 in ara seu latere calicis designant duo sacramē-
 ta que de latere xpi profluxerūt. videlicet aqua
 regeneratōnis. et sanguis redemptōnis. Juxta
 testimonium iohannis dicentis. Unus militum
 lancea latus eius aperuit. et continuo exiit san-
 guis et aqua. Et ideo imediate p9 has duas cru-
 ces latus calicis in quibusdā ecclesijs cū hostia
 tangitur. per quod percussio lateris xpi cum lan-
 cea militis designatur. **Q**uarto tres premissis
 cruces in quibusdā ecclesijs ita fiūt et bene. Nam
 prima que fit super per ipm fit supra os calicis
 exterior. signās qz de9 est extra omnia nō exclu-
 sus. Secunda que fit super. cum ipso. fit parum
 inferius sub primā videlicet a labio calicis in la-
 bium significās qz deus est super omnia non ele-
 uatus. Tercia que fit sup in ipso. fit inter os ca-
 licis. circa mediū cavitatis eius. significās qz
 est intra omnia non inclusus. Quarto que fit su-
 per. deo patri. fit a medio oris calicis recto dya-
 metro contra faciem sacerdotis. significās qz
 omnia que in ministerio misse occulte aguntur
 in fine nobis ante oculos ponuntur. Quinta que
 fit super in unitate spūs sancti. fit a latere calicis
 inter ipm calicē et sacerdotem. videlicet descēden-
 do a summitate calicis contra pedem. significās
 qz deus est subter omnia nō compressus seu pro-
 stratus. Quidam tamē ex hīs duab9 vltimis nō
 faciunt nisi vltimā. Quinto dicte tres cruces
 significāt tres cruciatus quos xps sustinuit tri-
 bus temporib9 videlicet ante mortē. a lapas fla-
 gella. spūta. et huius in morte. crucifixionem. et

post mortem lateris perforationem. prima signi-
 ficat primū. secūda secūdū. tertia tertiū. quar-
 ta vero significat separatiōnem anime a corpore
 xpi. quinta descensum in limbum vel cruciatum
 in pedibus. Sexto quinqz ordines signorum
 que fiunt ante sextum scz ante tactus calicis cū
 hostia quādoqz videlicet de duab9 vltimis nō fit
 nisi vna significat quinqz mūdi etates q fuerūt
 ante xpi natiuitatē. sextum vero videlicet ipse ta-
 ctus significat sextū temp9 scz a xpi natiuitate
 vsqz ad finē mundi. ipse em vnicus tact9 signifi-
 cat dominum semel ascendisse crucem. ut finem
 haberet. ipsa autem res est cruciatus qui per di-
 ctas quinqz etates omnibus fiebat hominibus
Motandum igitur est qz sacrificium septem vicibus
 signatur in canone. Prima vice ter vbi dicitur
Hoc donā. hec munera. et. Secunda vice quinqz
 quies vbi dicitur. Quā oblatiōnem tu deus et.
 Tercia vice bis. semel vbi dicitur. Qui pridie.
 et. ibi. Tibi gratias agens. benedixit. et. et ite-
 rum vbi dicitur. Similiqz modo et. ibi. Item gratias
 agens. Quarta vice quinqz quies vbi dicitur. Hostias
 puras. Quinta vice bis vbi dicitur. Sacrosanctū fi-
 lij tui corpus et. Sexta vice ter vbi dicitur. Sanctifi-
 cas. viuificas. et. Septima vice quinqz. vbi
 dicitur. Per christum et. prout in ipsis locis di-
 ctum est. Inter quas septem vices sacrificiuz
 significatur duabus vicibus bis. et duabus vi-
 cibus ter. et duabus vicibus quinqz. Sep-
 tima vero vice bis et ter. Signatur ergo si-
 mul omnibus vicibus iunctis. quinqz quinqz
 que sunt simul quinqz. qui numerus prout
 se ductus semper in seipsum reducitur. si duca-
 tur in infinitum. quācumlibet enim multiplicetur
 eucaristie sacramentum semper est idem sacrifi-
 cium. **A**ugustinus tamen dicit qz si tantū semel
 signum crucis fieret super panem et vinum suf-
 ficere posset. quia semel dominus crucifix9 ē. In
 hoc etiam sacramēto quinqz sensus corpis scz vi-
 sus. auditus. gustus. odoratus. tactus. exercen-
 scz circa colorē. saporem. odorem. fractionem. et
 sumptionem. ut quinqz sensus anime spirituales
 exuberent. scz visus intelligenē. auditus obedien-
 cie. odoratus discretōnis. gustus dilectōnis. et
 tactus operis. De quib9 reperitur in euangelio.
Domie quinqz talenta tradidisti michi. ecce alia
 quinqz superlucratas sum. Sed et binarius et
 ternarius bene congruit sacramento. Binarius
 ppter carnem et sanguinem. Ternarius ppter
 panem vinum et aquam. Item binarius ppter du-
 plicem modū edendi. scz sacramentalem sub spē
 panis et vini et spūalem in fide cordis. Et terna-
 rius propter tria que sunt in hoc sacramento di-
 sereta. videlicet forma visibilis panis et vini. ve-
 ritas corporis et sanguinis. et virtus spiritalis
 unitatis et caritatis. De quibus dictum est in
 septima particula super verbo. Misterium fidei
 ut ita ternarius binarium. id est fides trinitatis
 per dilectiōnem dei et proximi operetur. fiunt i-
 gatur tres cruces que quatuor habent anglos

super sacrificium. quia xpus dum in cruce pependit quatuor climata mundi retinuit. et septem ordinibus ordinatur ab notandum septiformem spiritus sancti gratiam que in hoc misterio necessaria est. Et fere in quolibet ordine p numerum impari signacula disponuntur quia corpus xpi unum manens non scinditur omni honor tanquam domino. et gloria tanquam deo. Sequitur per omnia secula seculorum non solum crucis impressio verum etiam vocis expressio et pretoris percussio. que gesta sunt iuxta crucem insinuant. prout dictum est super verbo. **M**obis quoque quia ergo ihesus clamans voce magna tradidit spiritum. **I**te sacerdos dicens. **P**er omnia secula seculorum exaltatorem et etiam aliquantulum calicem eleuat. **V**el dicitur alie ad incitationem populi ut sciens finem canonis respondeat amen. **V**el ideo quia centurio clamavit. **V**ere filius dei erat iste. **Q**uia vero mulieres lamentabantur flentes dominum. **I**deo chorus quasi lamentando respondet amen representans fideles qui dominum merito corde lugebant velut quondam a bel inuidi fratris furore occisum parentes eius lamentabantur. **C**onsequenter diaconus accedit et exaltat unum pariter sacrificium seu calicem cum corpore de altari tam ipse quam sacerdos deponit. quia ut legitur iob. **X**v. **V**enerunt ioseph ab aromathia et nicodemus et impetratum corpus ihesu a pylato deponentes sepelierunt. **S**acerdos ergo eleuans nicodemum representat. ipsa vero eleuatio xpi deponitione de cruce. deponit collationem in sepulchro demonstrat. **E**t aduerte quia sacerdos dicens. **P**receptis salutaribus moniti calicem simul et hostiam deponit. **A**d cuius rei euidentiam notandum est quod xpi corpus et sanguis bis in sexta feria eleuata et deponita fuerunt. semel in cruce eleuata et de cruce ad terram deponita. et semel de terra eleuata et in sepulchro collocata. **P**rimum representatur in prima eleuatione et deponitione corporis et sanguinis christi que fit statim post eorum consecrationem. **A**lia representatur in eleuatione et deponitione que fit in hoc loco. **C**ongruum igitur dum hec verba proferuntur fit corporis et sanguinis eleuatio et deponitio. designantes eleuationem corporis xpi de terra. et locutionem eius in sepulchro. quia ioseph qui illud de cruce et de terra leuauit et in sepulchro locauit. monitus et instructus erat preceptis salutaribus xpi. sicut fidelis discipulus eius. **V**nde de eo legitur in marco. **E**t ipse erat expectans regnum dei. **S**imiliter autem eleuantur corpus et sanguis iam consecrata. quia ipse ioseph ut aiunt quidam filius corpus cum sanguine in sepulchro locauit. **A**d huc in ipsa eleuatione tenet hostia cum quatuor digitis. **C**um enim expectemus et necesse habeamus impetrare quatuor principaliter per merita passionis xpi. scilicet potestatem contra dyabolum. humilitatem contra mundum. castitatem contra corpus proprium. et subiectionem ad dilectionem quo ad deum et proximum. ideo ad hoc representandum meri-

to eum quatuor principalibus digitis hostia tenetur. **Q**uedam tamen ecclesie in tribus primis petitionibus dominice orationis tenent calicem eleuatum. et tunc calicis eleuatio aliud significat. prout ibi dicitur. **I**n quibusdam etiam ecclesiis dum calix parumpert ab altari eleuatur. quidam puer stat victimus post subdiaconum habens capam et transuerso. ad designandum quod caput. id est dei expectantes messiam. id est xpm. cum iam uenerit transfuersum est in caudam. **Q**uia vero nicodemus sepulto domino aduoluit saxum magnus ad hostium monumenti. ideo diaconus super os deponit calicis corporale deponit. **D**iaconus quod calicem cum corporali inuoluens representat ioseph. qui corpus domini sindone munda inuoluit. **R**ursus quia in pace factus est locus eius. **D**iaconus scilicet morem quarundam ecclesiarum mensam osculatur altaris. **E**t quia factus est principatus super humerum eius osculatur dextrum armum pontificis. ut in veritate significet xpm et qui uisus per mortem et uicisse post mortem. **J**uxta quod ipse predixit in psalmo. **I**n pace in idipsum dormiam et requiescam. **E**t alibi. **M**ors ero mors tua morsus tuus ero inferne. **C**hristus enim per mortem triumphauit de morte. **N**am quia factus est obediens usque ad mortem. mortem autem crucis. **I**decirco deus exaltauit illum. **P**rociptum etiam significat quod deus sibi crucem super humerum baiulauit. **S**ecundo diaconus osculando dexteram sacerdotis significat quod uult esse princeps laboris ut sit socius eterne retributionis. **T**ercio per in hoc innuit quod ioseph deponens corpus illud fuit osculatus. **I**n quibusdam ecclesiis sacerdos hic etiam hostiam osculatur in nuens quod et nicodemus item fecerit quod ioseph. vel potius per domini passionem factam esse nostram reconciliationem. **P**ost osculum huius diaconus retrocedit a facie sacerdotis. representans mulieres sepulto domino a monumento recedentes.

De pater noster.

Secundum eos qui dicunt quod tertia psalms misse que dicitur postulationes incipit hic. **O**remus preceptis salutaribus. etc. et quod dicitur rat usque ad collectas. **H**ec pars continet quinque clausulas. prima est ipsa prefatio. scilicet oremus preceptis quod addidit beatus gregorius. **S**ecunda est pater noster. **T**ercia. **L**ibera nos quesumus domine. **Q**uarta. **P**ax domini. **Q**uinta. fiat commixtio. **Q**uia ergo ihesus uoce magna clamabat. **P**ater in manus tuas commendo spiritum meum. sacerdos et non totus populus. prout greci faciunt. eleuata uoce pronunciat. **O**remus preceptis etc. **N**on enim dicit sub silentio. sed palam. quia est de euangelio. ad notandum quod rex celorum in noua lege palam loquebatur. et sine uelamine predicauit. **A**d hoc ideo hec dominica oratio et cetera. **C**redo in unum deum alta uoce dicuntur ut omnes illa dicant et addiscant. **A**lia etiam ratio posita est sub titulo de predicatione. **S**ed tertia